Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 144 (14164) | 1973 оной июниин 21, четверг | Сэн 2 мүнгэн

СОВЕТ ЗАСАГАЙ, АРАДАЙ ЗАСАГАЙ ТҮЛӨӨ!

1973 оной июниин 17-до Буряадай АССР-эй ажалшадай депутадуудай аймагуудай, городуудай, районуудай (Улаан-Үдэ хотодо), сельскэ, сомонуудай ба поселково Соведүүдтэ болоһон һунгалтын дүнгүүд тухай

МЭДЭЭСЭЛ

Буряадай АССР-эй ажалшадай депутадуудай аймагуудай, городуудай, районуудай (Улаан-Үдэ хотодо), сельскэ, сомонуудай ба поселково Соведүүдтэ болоһон һунгалтын дүнгүүд тухай мэдээсэлнүүдые аймагуудай, Улаан-Үдын городской Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум абаба.

Ажалшадай депутадуудай 19 аймагай, 5 городой, 3 районой (Улаан-Үдэ хотодо), 158 сельскэ, сомоной ба 21 поселково Соведүүдтэ һунгалта болоһон байна.

Республика дотор 505.410 һунгагша гэхэ гү, али 99,92 процентнь һунгалтада хабаадалсаһан байна.

Соведүүдые һунгалтада һунгагшад иимээр хабаадалсаһан гэбэл:

Аймагай Соведүүдэй һунгалтада бүхы һунгагшадай 333342 һунгагша гү, али 99,95 процент, Улаан-Үдын городской Соведэй һунгалтада 172098 һунгагша гү, али 99,87 процент, аймагай мэдэлэй городской Соведүүдэй һунгалтада 43493 һунгагша гү, али 99,92 процент, Улаан-Үдэ хотын районуудай Соведүүдэй һунгалтада 172098 һунгагша гү, али 99,87 процент, сельскэ, сомоной Соведүүдэй һунгалтада 217954 һунгагша гү, али 99,98 процент, поселково Соведүүдэй һунгалтада 70870 һунгагша гү, али 99,62 процент хабаадаа.

Аймагай Соведүүдэй депутатда кандидадуудай түлөө 332100 һунгагша гү, али 99,63 процент, Улаан-Үдын городской Соведэй — 171706 һунгагша гү, али 99,77 процент, аймагай мэдэлэй городской Соведүүдэй — 43183 һунгагша гү, али 99,29 процент, Улаан-Үдэ хотын районуудай Соведүүдэй — 171690 һунгагша гү, али 99,76 процент, сельскэ, сомоной Соведүүдэй — 217239 һунгагша гү, али 99,68 процент, поселково Соведүүдэй 76.604 һунгагша гү, али 99,63 процент һунгалта үгэһэн байна.

Һунгалтада хабаадалсаһан бүхы һунгагшадай хэды депутатда кандидадуудай түлөө дуугаа үгөөгүй гэбэл: аймагуудай Соведүүдэй депутатда кандидадуудай түлөө 1242 һунгагша гү, али 0,37 процент, Улаан-Үдын городской Соведэй — 392 һунгагша гү, али 0,23 процент, аймагай мэдэлэй городской Соведүүдэй — 310 һунгагша гү, али 0,71 процент, Улаан-Үдэ хотын районуудай Соведүүдэй—408 һунгагша гү, али 0,24 процент, сельскэ, сомоной Соведүүдэй—715 һунгагша гү, али 0,32 процент, поселковой Соведүүдэй—266 һунгагша гү, али 0,37 процент болоно.

Үнэнтэ бэшэ бюллетеньнүүд угы байба.

Ушар иимэһээ бүхы һунгагшад (үсөөхэн хүнһөө бэшэ) һунгалтада хабаадалсажа, коммунистнууд болон партинабэшэ хүнүүдэй нэгэдэһэн кандидадуудай түлөө дуугаа үгэһэн байна.

Буряадай АССР-эй ажалшадай депутадуудай аймагай, городуудай, районуудай (Улаан-Үдэ хотодо), сельскэ, сомоной ба поселковой Соведүүдтэ хамтадаа ...51 хүн депутадаар һунгагдаба. Соведүүдтэ һунгагдаһан депутадуудай дунда 5087 хүдэлмэришэн ба колхозник гү, али 61 процентнь болоно. 3747 эхэнэр гэхэ гү, али 45 процентнь, 3472-нь КПСС-эй гэшүүн, гэшүүндэ кандидат гэхэ гү, али 42 процентнь, 4889-нь партинабэшэ хүнүүд (58 процент) болоно. Соведүүдтэ һунгагдаһан бүхы депутадуудай 2064-нь (25 процентнь) 30 хүрэтэр наһатай, 1205 хүниинь (14 процентнь) ВЛКСМ-эй гэшүүд, 4977 хүниинь (60 процентнь) урда зарлалай депутат байгаагүй болоно.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ

ТҮҮХЫН УДХА ШАНАРТАЙ УУЛЗАЛГА, ХЭЛСЭЭНҮҮД

Л. И. Брежневэй США-да хэжэ байһан хөөрэлдөөнүүд тухай

САГААН БАЙШАНДА хөөрэлдөөн үргэлжэлнэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, США-гай Президент Р. Никсонэй хоорондо үнгэргэгдэжэ байгаа хөөрэлдөөнүүд июниин 19-дэ Сагаан байшан соо үргэлжэлүүлэгдэв. СССР-эй, США-гай хоорондын худалдаа наймаанай-экономическа харилсаанай асуудалнууд зүбшэлэгдэбэ.

Энэ харилсаагаа хүгжөөлгэдэ үнгэрэгшэ жэлэй турша соо ехэ дэбжэлтэ туйлагдаа гэжэ хоёр тала сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэбэ. Хоёр ороной хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа харилсаае саашадань хүгжөөхэ арга боломжонууд хаража үзэгдөө.

Совет талаһаа — СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев, граждан авиациин министр Б. П. Бугаев, СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад Г. Э. Цуканов, А. М. Александров хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадалсаба.

Американ талаһаа — гүрэнэй секретарь У. Роджерс, финансын министр Дж. Шульц, США-гай Президентын туһалагшад Г. Киссинджер, П. Флэниган, Дж. Коннэлли, Сагаан байшангай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Х. Сонненфельдт гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадалсаба.

ВАШИНГТОН. (ТАСС-ай тусхай корр.). Советскэ Союзай ба Америкын Холбоото Штадуудай хоорондын хэдэн хэлсээнүүдтэ июниин 19-нэй үдэр США-гай гүрэнэй департамент соо, СССР-эй ба США-гай гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Франклинай зал дотор гар табигдаа. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, США-гай Президент Р. Никсон хэлсээнүүдтэ гар табигдахадань байлсаба.

Сугларагшад Л. И. Брежневые, Р. Никсонине удаан альга ташалгаар угтаа.

Хүдөө ажахын талаар харилсаан тухай, Транспортын талаар харилсаан тухай, Дэлхэйн далайнуудые шэнжэлгэдэ хабаатай харилсаан тухай хэлсээнүүдтэ, Харилсаан ба холбоо барисаан тухай юрэнхы хэлсээндэ гар табигдаба.

СОВЕТ-АМЕРИКАН ХЭЛСЭЭНҮҮДТЭ ГАР ТАБИГДАБА

Советскэ Союзай правительствын түлөө — СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, США-гай правительствын түлөө — США-гай гүрэнэй секретарь У. Роджерс хэлсээнүүдтэ гар табиһан байна. Хүдөө ажахын талаар харилсаан тухай хэлсээндэ СССР-эй правительствын түлөө — гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, США-гай правительствын түлөө — хүдөө ажахын министр Э. Батц гар табяа.

Совет талаһаа — СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев, граждан авиациин министр Б. П. Бугаев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад Г. Э. Цуканов, А. М. Александров, СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин, ТАСС-ай генеральна директор Л. М. Замятин, СССР-эй Наукануудай академиин США-е шэнжэлхэ институдай директор Г. А. Арбатов, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн Г. М. Корниенко, Совет посольствын хүдэлмэрилэгшэд хэлсээнүүдтэ гар табилгын үедэ байлсаа.

Американ талаһаа — национальна аюулгүйе сахиха талаар США-гай Президентын туһалагша Г. Киссинджер, финансын министр Дж. Шульц, США-гай правительствын бусад гэшүүд, конгрессэй хүтэлбэрилэгшэд, сенадай комиссинуудай гэшүүд, конгрессменүүд, гүрэнэй департаментын ба США-гай бусад министерствэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд хэлсээнүүдтэ гар табилгын үедэ байлсаба.

Совет, американ ба хариин оронуудай олон журналистнууд зал соо байгаа.

США-гай ПРЕЗИДЕНТ Р. НИКСОН совет журналистнуудтай хөөрэлдэбэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС-ай тусхай корр.). США-гай Президент Р. Никсон совет бүлэг журналистнуудтай Сагаан байшан соо уулзаба. Үнгэрһэн жэлэй турша соо совет-американ харилсаанай хүгжэлтын дүнгүүдые ямараар сэгнэнэбта, ерээдүйдэ ямар байхаб гэһэн асуудалтайгаар совет хэблэлэй, телевидениин ба радиогой түлөөлэгшэд США-гай Президентдэ хандаһан байна.

Совет-американ харилсаанай хүгжэжэ байһандань сэдьхэлээ хананхайбди гэжэ Р. Никсон мэдүүлбэ. Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөөнэй уулзалга нёдондо жэл Москвада үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдһээ дутуугүй үрэ ехэтэй байха аабза гээд һананаб. Энэ уулзалгын бүри ехэ аша үрэтэй байха байһандань найданаб гэжэ Президент тэмдэглээ.

Холбоото Штадуудай Президентын, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин бэе бэеэ һайн мэдэлсэхэ, ойлголсохо болоһониинь илангаяа шухала байна гэжэ Р. Никсон мэдүүлбэ. Нёдондо бидэнэй танилсахын тула яһала ехэ саг гараа һааб даа. Мүнөө бэе бэеэ һайн мэдэхэ болоһон ушарнай хөөрэлдөөнүүдэй амжалтатайгаар үнгэрэлгэдэ шухала удха шанартай. Энэ жэлдэ нилээд түргөөр хэлсээ хэжэ эхилээбди.

Президентын хэлэһэнэй ёһоор, үнгэрһэн жэлдэ совет-американ харилсаанда тойбо татажа байһан Вьетнамдахи дайнай дүүрэһэнтэй дашарамдуулан, сэдьхэлээ ханангы байһанаа Р. Никсон элирхэйлэн мэдүүлээ. Зүүн-Урда Азиин талаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд Холбоото Штадуудта үшөөл бии байһаар гэбэ. Тиигэбэшье Вьетнамдахи эгээл уршаг түбэгтэ дайнай дүүрэһэниинь һайшаалтай. США-гай Президентын һанамжаар, энэ жэлдэ совет-американ хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхэ таарамжатай оршон байдал бии болонхой.

— Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгын амжалтатайгаар үнгэрхэ байһандань найданабди, — гэжэ США-гай Президент мэдүүлбэ.

СЕНАТОРНУУДТАЙ УУЛЗАБА

ВАШИНГТОН. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев США-гай конгрессэй сенадай гадаадын хэрэгүүдэй комиссиин (түрүүлэгшэнь У. Фулбрайт) гэшүүдтэй июниин 19-дэ уулзаба. Сенадтахи демокрадуудай ударидагша М. Мэнсфилд, сенадтахи республиканецуудай ударидагша Х. Скотт, комиссиин гэшүүд Дж. Айкен, Г. Бейкер, Ф. Черч, Р. Гриффин, В. Хартке, Г. Хэмфри, Дж. Джавитс, Г. Макги, Дж. Макговерн, Э. Маски, Дж. Пасторе, К. Пелл, Дж. Пирсон, Ч. Перси, Э. Холлингс, Р. Швейкер, Дж. Спаркмэн, С. Саймингтон, мүн конгрессменүүд Т. Морган, П. Фрелингхизен гэгшэд уулзалгада хабаадаба.

Совет талаһаа — СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй министрнүүд Н. С. Патоличев, Б. П. Бугаев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад Г. Э. Цуканов, А. М. Александров, СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин, СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд Г. А. Жуков, Л. М. Замятин, А. Б. Чаковский, США-е шэнжэлхэ институдай директор Г. А. Арбатов уулзалгада хабаадаба.

Удаан үргэлжэлһэн хөөрэлдөөнэй үедэ Л. И. Брежнев эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ совет гадаадын политикын уг зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. 1972 оной май соо Москвада хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзаһанһаа хойшо совет-американ харилсаанай ямараар хүгжэһые сэгнэн, Л. И. Брежнев иигэжэ хэлээ:

— Манай харилсаанай урдын түүхые мүнөө шэнжэлхэ гэнэ бэшэб. Энэ харилсаанай шэнэ түүхые мүнөө бүридүүлжэ байнабди гээд этигэнэб. США-гай Президент Р. Никсонтэй Москвада хэһэн уулзалгын үедэ гар табигдаһан документнүүд дотор хараалагданхай совет-американ харилсаае һайжаруулха хараа шэглэлэй зүб байһыень үнгэрһэн жэл элирхэйлэн гэршэлээ гэжэ бага найдамтайгаар хэлэхэ байнаб.

Энэ хараа шэглэлээ батажахан, саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэй гээд Л. И. Брежнев хэлэбэ. Мүнөө болоһо байһан совет-американ хөөрэлдөөнүүд ичмэл зорилготой юм. СССР-эй ба США-гай хоорондын али алиндань ашатай туһатай харилсаа үргэдхэхэ дүрбэн шэнэ хэлсээндэ мүнөөдэр гар табигдаһаниинь шухала удха шанартай байна гэжэ тэмдэглээд, шухала шэнэ хэлсээнүүд, тэдэнэй тоодо стратегическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хороохо асуудалда хабаатай хэлсээнүүд бэлдэгдэжэ байна гэжэ Л. И. Брежнев сенаторнуудта мэдээсэбэ.

Американ талын — США-гай Президентын ба конгрессэй бүтэмжэтэйгөөр хандаһаниинь шэнэ харилсаа хүгжөөлгэдэ мүн лэ ехэ үүргэ дүүргээ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь тэмдэглээ.

Совет-американ экономическа харилсаанай хүгжэлтэ тухай тогтоходоо, энэ талаар хоёр гүрэнэй үмэнэ ехэ арга боломжонууд нээгдэнэ гэжэ Л. И. Брежнев хэлэбэ.

Манай оронуудые «эгээн хүсэтэй гүрэнүүд» гэжэ зариман нэрлэхэдээ, бусад оронуудта харша ябуулга хэхые һанаашална ха гэһэн удха оруулан хэлэдэг байна гээд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. Теэд Москвада хөөрэлдэжэ үгэеэ ойлголсолго, мүнөө зүбшэлжэ байһан асуудалнууднай бусад арадуудта хоро хүргэхэ, тойбо татаха байна аал? Тиихэгүй, харин совет-американ харилсаанай талаар туйлагдаһан амжалта уласхоорондын оршон байдал һайжаруулха, эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ һайнаар нүлөөлхэ байна.

Л. И. Брежнев Европодохи асуудалнуудта саашадаа тогтон хэлээ. Европо ехээр хүгжэһэн экономикотой түби болоно гэбэ. Соёлой үнэтэ баялигууд тэндэ бии юм. Тиигэбэшье түүхэдэхи эгээл ехэ уршаг түбэгтэй дайн байлдаанууд, тэдэнэй тоодо дэлхэйн хоёр дайн энэ түбидэ һүжэрһэн байна. Европын арадуудай үхибүүдэйнгээ хуби заяанай түлөө, шэнэ үетэнэй ерээдүйн түлөө һанаагаа зобонгүй байхань, амгалан тайбанаар ажаһуухань шухала. Эгээл эдэ уг зорилгонууд Советскэ Союзай Коммунис партиин гадаадын политикын гол анхаралда байна. Бусад социалис оронууд иимэ хараа шэглэлтэйгээр ажалаа ябуулна. Европодо эб найрамдал бэхижүүлхэ гэһэн бодомжые Франциин, ФРГ-гэй ба Баруун Европын бусад гүрэнүүдэй правительствануудай дэмжэжэ байһыень сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэбди.

Европодо аюулгүй байдал хангаха гэһэн бодолые США-гай Президентын, сенадай дэмжэжэ байһаниинь шухала удха шанартай гээд Л. И. Брежнев тэмдэглээ. Энэнь ниитэевропын зүблөөнэй бэлэдхэлдэ зорюулагдан, Хельсинкидэ үнгэргэгдэһэн зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдтэ һайнаар нүлөөлһэн байна.

Европодо зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо тухай асуудалда тогтоходоо, иимэ хараа бодолые Советскэ Союз оруулаа һэн гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь һануулба. Энэ темээр хөөрэлдөөнүүдые хэхэ гэжэ үгэеэ ойлголсообди. Бүхы оронуудай аюулгүй байдалай аша туһые хараада абажа, хөөрэлдөөнүүдээ һайнаар, намдуу түбшэнөөр үнгэргэхэ хэрэгтэй гэбэ.

Вьетнамдахи дайнай дүүрэһэн тухай асуудалые Л. И. Брежнев уласхоорондын асуудалнуудай дундаһаа онсолон тэмдэглэбэ. Вьетнамай асуудалаар Парижда зарлагдаһан конференциин түгэсхэлэй актда гар табигша Советскэ Союз хэлсээнэй эрилтэнүүдэй хэлбэришэгүй бэелүүлэгдэхыень түлөө тэмсэхэ байха гэжэ тэрэ хэлээ. Конференцидэ, Париждахи хэлсээндэ хабаадаһан бусад оронууд мүн лэ иимэ гурим баримталха байха гэжэ хүлеэнэбди гэбэ.

Орон бүхэнэй хуули, гурим, заншалнуудые ёһошолон сахижа, соёлой үнэтэ зүйлнүүдые, мэдээсэлнүүдые абалсалга, аяншалгаа үргэдхэлгэ хадаа арадуудай үгэеэ ойлголсолгые, этигэлсэлгые бэхижүүлгэдэ ехэ удха шанартай байна гэжэ Л. И. Брежнев хөөрэлдөөнэй үедэ тэмдэглээ. США-гай конгрессэй ба СССР-эй Верховно Соведэй хоорондохи харилсаае үргэдхэхэ хэрэгтэй гэжэ хэлээ. Хоёр ороной профсоюзуудай хоорондо харилсаа холбоо тогтоолго ехэ удха шанартай байна. Хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай хоорондо харилсаа холбоо тогтоохо, ажалшадай делегацинуудые эльгээлсэжэ байха шухала гэбэ.

Л. И. Брежнев сенаторнуудай асуудалнуудта харюусаба.

США-гай сенадай гадаадын хэрэгүүдэй комиссиин түрүүлэгшэ У. Фулбрайт уулзалга хэһэнэйнь түлөө уулзалгада хабаадаһан американецуудай үмэнэһөө КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьта баяр хүргөөд, энэ хөөрэлдөөгөөр сэдьхэлээ ханангы байһан тухайдаа мэдүүлбэ. Манай оронууд харилсаа холбооной шэнэ шатада оробо. Хараалһан замаараа саашаа дабшаха ёһотойбди гэбэ.

ВАШИНГТОНДОХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЫЕ РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛШАД ҺАЙШААНА

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

Бидэнэр, колхознигууд, бүхы совет арадтаяа хамта КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй США-гай Президент Р. Никсонэй уряалаар, албанай хэрэгээр Америкын Холбоото Штадуудта ошоһыень һайшааха зуураа, ажал ябуулгадань али болохо амжалта хүсэнэбди.

Нүхэр Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да айлшалгань КПСС-эй XXIV съездын тодорхойлһон эб найрамдалай Программые бодото дээрэнь бэелүүлгэ болоно, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын аша туһада зорюулагдана гэжэ бидэ һайса ойлгонобди, найдаһабди.

Манай бригадынхид табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ ороһо таряа, мал ажалай продукци ехээр абахын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоод, өөһэдһөө дулдыдаха бүхы юумэ хэжэ байнабди. Эртын тарилга дүүрэнхэй, оройн тарилга түлэг дундаа. Ерэхэ һараһаа ниитын малда тэжээл бэлдэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха зорилготойбди.

Эршэтэ ажалнай Эхэ ороноймнай экономическа хүсэ шадал бэхижүүлгэдэ туһалха, эб найрамдал хамгаалха ехэ хүсэн ха юм.

Р. ТУЛУЕВ,
Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тракторна бригадын бригадир.

БАЯРТАЙГААР ДЭМЖЭНЭ

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съезд бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха тухай холын хараата программа баталан абаһан байгаа. Тэрэнэй хэрэгээр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай асуудал КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум дээрэ хэлсэгдэжэ, партиин Центральна Комитедэй, ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй ажал ябуулгые бүрин һайшаагаа һэн.

Нүхэр Л. И. Брежнев ФРГ-ын канцлер В. Брандтын уряалаар Германиин Федеративна Республикада албанай хэрэгээр ябажо. Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалха хэрэгээр ашатай туһатай хөөрэлдөөнүүдые хэжэ ерээ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев США-гай Президент Р. Никсонэй уряалаар Холбоото Штадуудта ошоод байна. Мүнөө тэндэ боложо байһан хөөрэлдөөнүүд тухай мэдээсэлнүүдые манай совхозой хүдэлмэришэд радиогоор шагнахадаа, газетэдэ уншахадаа, түрэл партиингаа гадаадын политикые һайшаажа, дэмжэжэ байһанаа баяр баясхалантайгаар мэдүүлнэ.

Совхозой малшад, механизаторнууд табан жэлэй шиидхэхы ондо дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаад, тэрэнээ дүүргэхын түлөө үсэд нэтэрүүгээр оролдон ажаллажа байна. Байгша оной түрүүшын хахад соо гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө совхознай болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргээ. Эхэ орондоо тарган мяха, һү ехээр үгэбэлнай, оронoймнай экономико бүри бэхижэхэ гэжэ совхозой ажалшад һайса ойлгонхой.

«Дэлхэй дээрэ эб найрамдал улам бэхижүүлхын түлөө партиин ЦК-гай, тэрэнэй Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй ажал ябуулгые бултадаа һайшаанабди» гээд совхозой хүдэлмэришэд нэгэн дуугаар мэдүүлнэ.

Б. БАЛДАНОВ,
Захааминай аймагай Далахайн совхозой парткомой секретарь.

ЗОНОЙ НАЙДАЛ БЭЕЛЭГ ЛЭ

США-гай Президент Р. Никсонэй уряалаар, албанай хэрэгээр КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй Америкын Холбоото Штадуудта ошохо июниин 18-най үдэрые бүхы совет арад, дэлхэйн ажалшад үнэн зүрхэнэй этигэл найдалтайгаар хүлеэжэ байдаг һэн. Энэ түүхэтэ үдэрнай хүрэжэ ерэбэл даа. Мүнөө КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США-гай Президент Р. Никсонтэй хөөрэлдөөн Сагаан байшан соо хэгдэжэ байна. Энэ хөөрэлдөөнэй гол шэглэлынь хадаа, совет-американ харилсаануудые саашадань улам һайжаруулха, эб найрамдал, дэлхэйдэ аюулгүй байдал сахиха гэһэн удхатай.

Манай совет арад түрэл Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро бүгэдэ ниитын эб найрамдалай, хани барисаанай түлөө тэмсэжэ байдаг. Тэмсэхэшье ёһотой. Манай совет арад дайн байлдаанай дүлэн соо хэдэн миллион хүн зоноо алдаһан, уйдхар зоболон өөр дээрээ туршажа үзэһэн.

Би Агууехэ Октябриин революциин үлгы—Ленинград хотодо түрэһэн хүм. Оройдоол гурба наһа хүрөөд ябахадам немец фашистнар түрэл городыем хүреэлжэ эхилһэн юм. Тиигэхэдэ бишыхан үхибүүдые, үбгэд, хүгшэдые оронoймнай гүн, Сибириин хото городуудта эльгээһэн бээз. Бишье тиимэ «аяншалга» хэһэн хүм. Фашис самолёдууд бишыхан үхибүүдые шэрэжэ ябаһан эшелонине бомбодожо, пулемёдоор буудаа һэн. Айжа һүрдэһэн үхибүүдэй хашхараан, уйлаан, бомбын тэһэрээн, үхэл бэдэрһэн тобшын уляан мүнөөшье болотор намда мартагдадаггүй. Хэзээдэшье дайн байлдаан бү болоһой гэжэ һанадагби.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрэл арадайнгаа үмэнэһөө США-гай Президент Р. Никсонтэй дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал тогтоохо тухай хөөрэлдэжэ эхилһэниинь ехэл һайшаалтай байна даа. Энэ холын хараатай хөөрэлдөөс манай совет арад халуунаар дэмжэжэ байнхай.

В. ЗОЛОТАРЕВ,
Ленинэй ордентэ ЛВРЗ-гэй слесарь, коммунис ажалай ударник.

ҺАЙН ДАА

КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Л. И. Брежнев албанай хэрэгээр США ошохонь гэжэ баламсаараа баясан омогор байбэлэйб. Юундэб гэхэдэ, эб аяншалга бүхы дэлхэйн дээрэ аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, түгшүүрил һуларуулха, Советскэ Союз США хоёрой хоорондохи харилсаа һайжаруулха хэрэгтэ түйлай ехэ удха шанартай байна бшуу.

Мүнөө Л. И. Брежнев США ерээд, Президент Р. Никсонтэй хөөрэлдөө хэжэ эхилбэ гэһэн мэдээсэлнүүдые уншахадаа, одоошье «хүйтэн дайнай» мүльһэн хайлажа эхилбэ гэжэ ойлгонob. КПСС-эй XXIV съезд дээрэ хараалагдаһан эб найрамдалда дуратай программая Советскэ Союзай шууд сэхээр бэелүүлжэ байһанай ашаар хүн түрэлтэндэ амгалан тайбан байдалай хангагдаха найдабари бии болобо. Бүхы дэлхэйн арадтал адли бишье иимэ найдабаритай ябахые хүсэнэб. Би нэгэ эсэгын долоон аха дүүнэрэй нэгэн болоноб. Бидэнэр балшар заахандаа түрэһэн эсэгэһээ гээгдэжэ, үншэрэн алдаабди. Эсэгэмнай хүндөөр шархатажа дайнһаа бусажа ерэһээр удааншье болонгүй наһа барашоо бэлэй.

Дайнай хойшолонгой муухайе бэе дээрээ үзэһэн хадаа, эдэ мүрнүүдые сэдьхэлээ хүдэлгэн бэшэнэб. Юундэб гэхэдэ, би өөрөө хоёр үхибүүтэйб. Тэдэнэрэйнгээ дайн байлдаа үзэнгүй, зол жаргалаар билтарма хүн боложо хүмүүжэхыень хүсэжэ ябадагби. Л. И. Брежневэй США ошоһон тухай сугтаа ажалладаг нүхэдтэеэ хөөрэлдэхэдэм, бултал нам шэнги һанал бодолтой ябана.

Дэлхэйн агуухэ гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай һайжархын тулада түрэл партиимнай ЦК-гай ехэхэн хүсэл оролдолго гаргаһаниинь хүдэлмэришэн бидэнэртэ мэдээжэ. Иигэжэ сэнхир огторгойн хэтэ мүнхэдөө сэлмэг тунгалаг байхын түлөө тэмсэжэ ябаһандань түрэл партидаа «һайн даа» гэжэ хэлэнэб.

А. ДАРХАНОВ,
прибор бүтээлгын заводой токарь.

Кубань таряагаа хадажа эхилбэ

Кубаниин урда районуудай таряалан дээрэ ороохо хураадаг комбайнууд гараба. Абинска районой ажахынууд түрүүлэн намарайнгаа ешмээн унагаагаад, тэрэнээ суглуулжа эхилээ. Партиин XXII съездын нэрэмжэтэ, «Кавказ» колхозууд зуугаад гектар газарайнгаа таряа хураагаад байна. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 30 центнер ороохон абтана.

Абинска районой комбайнернууд Украинын механизаторнуудай үүсхэлые халуунаар дэмжэнэ. Тэдэнэр 90 жатка таряа хураалгада бэлэн болгоо. Ороохоной арбан комбайнууд таряа сохихо байна. Ороохоной гээгдэхэгүйгөөр, һолоомо суглуулхаар комбайнуудынь түхеэрэгдэнхэй. Таряа хадалгые богони болзор соо, 10—12 үдэрэй туршада дүүргэхээр эндэхи механизаторнууд шиидэнхэй.

Краснодар. **ТАСС-ай корр.**

МЭДЭЭСЭЛ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум нүхэр **Зверев** Алексей Ильичые РСФСР-эй ой модоной ажахын министрээр томилбо.

ШЭНЭ АРГА ШАДАЖА ХЭРЭГЛЭНЭ

Номгон далайн эрье, холын хойто зүг, Россин түб болон Прибалтика хүрэтэр Буряадай мяханай промышленностиин үйлэдбэриин нэгэдэлэй продукци эльгээгдэнэ. Тюменскэ болон Томско областьнуудай нефть абагшад, Норильскын металлургнууд, холын Камчаткын загаhашад манай эндэ хэгдэhэн колбаса, консервээр хангагдажа байдаг...

Нэгэдэлэй коллектив Эрхүүгэй мяханай комбинадай коллективтэй энэ жэлэй эхиндэ социалис договор баталжа, бэелүүлхэ зорилгоёо тодорхойлhон байна. Продукци худалдаха жэлэй түсэбые декабриин 28 болотор дүүргээд, даабариhаа гадуур 800 мянган түхэригэй продукци худалдаха гэжэ хараалаа. Продукци үйлэдбэрилгын ургалта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй ашаар туйлагдаха юм. 1970 онойхитой сасуулхада ажалай бүтээсэ 35,1 процентээр дээшэлүүлхэгдэжэ, 1975 ондо туйлагдаха хэмжээндэ хүргэгдэхэ гэжэ хараалагдаба.

Коллектив энэ социалис мүрысөөндэ hайн үрэ дүн туйлаха, хүршэ областиин комбинадай хүдэлмэришэдтэ илагдахагүй гэhэн зорилго урдаа табяад, эршэмтэй шангаар ажаллажа байна. Энээнние түрүүшын кварталай, мүн табан hарын үрэ дүнгүүд элирүүрэн харуулна. Кварталай даабариhаа гадуур нэгэ миллионhоо үлүүтэй түхэригэй продукци худалдагдаа. Ажалай бүтээсэ 13,5 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Продукци худалдаха таба hарын түсэб 108 процент дүүргэгдэhэн байна.

Нэгэдэлэй предприятинуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ мүрысөөндэ гол предприятиин— Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай коллектив түрүүлжэ ябана. Малай гэдэhэ сэбэрлэдэг, техническэ фабрикануудай цехүүдэй хүдэлмэришэд социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Арад зоной хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээдэг, үдэ хөөбэреэр подушка, хүнжэл оёдог цехүүдэй, Наушкын мяханай комбинадай коллективүүд жэлэй эхинhээ хойшо даабаряа холо үлүүлэн дүүргэhээр.

Амжалта өөрөө ерэдэггүй гэжэ хэлсэгдынь ехэ зүб. Нэгэдэлэй коллективүүд хүршэ Эрхүүгэй комбинадтай социалис мүрысөөнэй договор баталхадаа, уялгаяа хайшан гэжэ дүүргэхэ тухайгаа бодомжолжо үзөө. Тэдэнэр хараалhан хэмжээнүүдээ бэелүүлжэ байна. Ажалай эмхидхэл hайжаруулагдаа, техническэ шэнэ арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Хүдэлмэришэд мэргэжэл шадабаряа, экономическа мэдэрэлээ дээшэлүүлнэ. Социалис мүрысөөнэй нүлөө дээшэлүүлхэ үрэ дүнгүүдыень согсолон гаргаха бүгэдэндэ мэдээжэ болгохо хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Эдэ бүгэдэ хадаа амжалтын эшэ үндэhэн болоо гэжэ хэлэхээр.

Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадта энэ жэл коммунис ажалай 20 hургуули ажаллаа. Тэндэ 550 хүдэлмэришэд hуралсажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлhэн байна. Тэдэнэр бултадаа даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг, hайн шанартай продукци бүтээдэг болоо.

Мал үүсэлгын цех шэнэдхэн байгуулагдаа. Тиигэжэ гахай жэжэ мал түргэнөөр, олоор үүсэлхэ арга олдоhон байна. Коллектив үйлэдбэреэ шэнэдхэн ургэдхэхэ талаар hайн үрэ дүн туйлажа эхилээ. Энээнэй ашаар ажалай бүтээсэ дээшэлнэ.

Техническэ дэбжэлтэ туйлаагүй hаа, урагшаа дабшахань бэрхэтэй гэжэ хүдэлмэришэд hайн ойлгоно. Тиимэhээ үйлэдбэриие оньhожоруулха, автомат аргаар хангаха комплексно холын хараата түсэб зохёогдоо. Энэ түсэб бэелүүлэгдэжэ байна. Ганса энэ жэлдэ гурбан автомат, оньhожоруулагдаhан хоёр, поточно нэгэ лини, 105 шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдохо юм.

Буряадай АССР-эй габьяата урлан нарижуулагша М. И. Фефеловэй хүтэлбэрилдэг шэнэ техникэ туршагшадай бүлэг бар хүсөөр хэгдэдэг ажал оньhожоруулха түхеэрэлгэ бэлдэжэ байна. Үхэрэй арhа дабhалха цех үргэдхэхэ хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ. Захааминай мяханай комбинадай котельнэ үргэдхэгдэжэ, шэнгэн түлишөөр хүдэлгэгдэдэг болохо.

hаяхан комбинадай мэргэжэлтэд Белоруссиин ССР-эй Оршанска мяханай комбинадта ошожо ерээ. Продукцияа голодоhогүйгөөр тушааха дүршэлтэй танилсаhан байна. Мүнөө энэ гурим Улаан-Үдын комбинадай консервэ, колбаса хэдэг үйлэдбэридэ хэрэглэгдэжэ эхилээ. Байгша оной түрүүшын хахадта комбинат бүхы дээрээ имнэ гуримаар хүдэлдэг болохо юм. Шэнэ гуримда орохо бэлэдхэл түлэг дундаа. Хүдэлмэришэд мэргэжэл дээшэлүүлхэ программа шудалжа, тусхай разрядтай болохо. Техникум дүүргэhэн тухай тусхай аттестат тэдэндэ барюулагдаха байна.

Тэрэ аттестат таhалагдаха гурбан талонтой. Техническэ журам эбдэhэн, муу шанартай продукци бүтээhэн, ажалладаг газартаа ариг сэбэр сахяагүй байгаа hаань, талон таhалагдаха юм. Хэрбээ hүүлшын, гурбадахи талоной абгаа hаа, хүдэлмэришэн аттестат соо заагдаhан ажалhаа сүлөөлэгдэхэ, тарифно-мэргэжэлэй шалгалта барижа гараха ёhотой болоно.

Ажалай эмхидхэл hайжаруулха талаар үшөө нэгэ алхам хэгдэбэ. Хүдэлмэришэдтэ нэгэ халаанай үедэ арба минутын забhарлалга үгтэдэг болоо. Энэ алхам үйлэдбэридэ аша туhатай, ажалай сагые зүбөөр хэрэглэхэ арга олгоно. Хүдэлмэришэдтэ аванс үгэнгүйгөөр салин хүлhыень hарадаа хоёр дахин хубаажа үгэхэ гурим февралиин 1-hээ комбинадта хэрэглэгдэжэ эхилээ. Ажалай гурим hайжаруулха, жэгдэ hайнаар хүдэлхэ хэрэгтэ энэ гурим мүн лэ бага бэшээр нүлөөлнэ.

Хүдэлмэришэд хубидаа табан жэлэй түсэбтэй болоо. Нёдондо жэлдэ туйлагдаhан хэмжээе хараадаа абажа, хүдэлмэришэдэй өөhэдын түсэб зохёогдоно. Ажалай бүтээсэ жэл бүхэндэ хэды зэргээр дээшэлхэ, продукциин шанар hайжаруулха тухай тэрэ түсэб дотор хараалагдана. Нэгэ хүдэлмэришэнэй түсэб ябажа харая.

Мяха шулагша, Ленинэй орденто Н. А. Аранзин нёдондо жэлэйхитэй сасуулбал, ажалайнгаа бүтээсые 5 процентээр дээшэлүүлхэ, продукцияа голодоhогүйгөөр тушааха, хараалагдаhан нормоhоо гадуур 15 центнер эдеэ хоолой зүйл суглуулха уялга абанхай. Нүхэр Аранзин уялгаяа бодото дээрэнь дүүргэжэ байна. Тэрэ ажалайнгаа бүтээсые 1975 ондо туйлаха хэмжээндэ хүргөө. Мяха шулагша М. Полуянов, пельмен хэдэг цехэй хүдэлмэришэн П. Стазуб, гэдэhэ сэбэрлэгшэ Г. Тюменцева, мал үүсэлэгшэ М. Вильская болон бусад түрүүшүүл ажалай бүтээсые нёдондонойхиhоо hураггүй ехээр дээшэлүүлhэн байна.

Социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэдые урмашуулха дүрим баталагдаа. Дээшэлүүлэгдэhэн түсэб-уялгаяа хүдэлмэшэдэй дүүргээ хадань хараалагдаhан хэмжээнhээ хоёр дахин ехэ мүнгэн шан барюулагдана.

Комбинадай коллектив республикынгаа 50 жэлэй ойе шэнэ амжалтаар угтаха, энэ жэлэй түсэбые холо үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ хараалаад, ажалай эмхидхэл hайжаруулжа, үйлэдбэреэ нарижуулжа, шэнэ онол арга хэрэглэжэ байна. Энэнь амжалтын эшэ үндэhэн мүн болоно.

Г. ХАРЧЕНКО.

БУЛТАНАЙ ЭДЭБХЕЭР...

«Электромашина» заводойхид жэлэй шиидхэхы жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхэ, Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойе ажалдаа шэнэ амжалта туйлан угтаха гэhэн социалис уялга абаhан байгаа. Хахад жэлэй түсэбhөө гадуур 150 мянган түхэригэй продукци худалдаха. 50 мянган түхэригэй олзо доход оруулха гэжэ хараалhан байгаа гэжэ дахинаа дабтан хэлэе.

Машина бүтээгшэд социалис уялгануудаа бодото дээрэнь дүүргэнэ. Хахад жэлэй туршада бэелүүлхэ зорилгоёо табан hара соо дүүргээ. Продукци худалдаха таба hарын түсэбые болзорhоонь урид дүүргээд, даабариhаа гадуур 241 мянган түхэригэй продукци худалдаа. 100 киловатт хүсэтэй электродвигатель, 7500 электроточильник, силос хүряалгын «Вихрь» комбайнай 38 редуктор, 40 тонно шэрэм шудхалаа түсэбhөө гадуур арадай ажахыда үгтөө.

Заводой коллектив үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээхэ, хүдөө ажахын захил дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна. Тиигэжэ жэлэй эхинhээ хойшо 720 мянган түхэригэй үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүд бүтээгдэжэ, худалдаа наймаанай организацинуудта тушаагдаа. 10 тонный ашаа үргэхэ 45 автокран, 3338 редуктор хүдөө ажахыда эльгээгдээ. Ондоо түрэнүүдтэ продукци худалдаха түсэб мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдэhэн байна.

Амжалта ямар аргаар туйлагдааб гэхэдэ, ажалай эмхидхэл hайжаруулха, социалис мүрысөө үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Шэнэ техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, ажалаа эрдэм ухаанай үндэhөөр эмхидхэхэ түсэб эртээнhээ зохёогдожо, бэелүүлэгдэжэ байнхай. Тиигэжэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 102 процент дүүргэгдэжэ, продукциин үнэ сэн 4,9 процентээр хямдаруулагдаа.

Москвагай электрын машина бүтээдэг «Динамо» заводой хүдэлмэришэдэй жэшээгээр манай заводой үйлэдбэриин түрүүшүүл табан жэлэй, мүн жэлэй өөhэдын түсэб зохёоhон байна. Дээшэлүүлэгдэhэн түсэб-уялга абаhан түрүүшүүлэй олонхинь түсэбөө hайнаар дүүргэнэ. Заводой хүдэлмэришэдэй 12 процентнь hара бүхэнэй даабариие болзорhоонь урид дүүргэжэ, мүнөөө август — сентябрь hарануудай түсэбөөр ажаллажа байна. Хүдэлмэришэдэй 49 процентэнь июль hарын даабари дүүргэжэ эхилээ. Бусад хүдэлмэришэд даабаряа 5—10 хоногоор уридшалан дүүргэнэ.

«1973 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн тэмдэгэй газетэдэ толилогдохотой хамта хүдэлмэришэдэй мүрысөөн шэнэ эршэ хүсэтэйгөөр дэлгэрбэ. Министерствын болон электротехническэ промышленностиин, электростанцинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай тэмдэгтэ урдань хүртэhэн слесарь-хабсаргагшад Иван Мирошников, Алексей Торгашин, аха дүү Александр ба Владимир Калашниковтан, токарь Юрий Полуянов, үрэмдэгшэ Меркурий Тимофеев энэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ жагсанхай.

А. И. Убеевэй, Х. М. Ахметшинэй, Ф. Г. Брянскиин, Г. П. Шаманскиин даадаг мастерска участогууд, Галина Борисюк, Дмитрий Архипов, Николай Ковалёвой, Григорий Ключеревэй даадаг бригаданууд Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэнэ.

Заводой хүдэлмэришэд шиидхэхы жэлэй даабариие болзорhоонь холо урид дүүргэхэ, республикынгаа hайндэртэ ажалай бэлэг бариха гэжэ шиидээд, социалис мүрысөөндэ hайн үрэ дүн туйлажа байна. Тиигэжэ тэдэнэр табан жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхэ бата үндэhэ hуури табина гэхээр.

Н. ДЕМИН.

СЭБЭР ПААР БЭЛДЭХЭ ТУХАЙ

МЭРГЭЖЭЛТЭ ДУРАДХАНА

Манай республикын эрхэ байдалда сэбэр hайн паар айхабтар ехэ ашаа туhатай. Имнэ паар бэлдэхын тула тэрэниие саг соонь, hайн шанартайгаар хахалха, элдүүрилхэ хэрэгтэй.

Онохойн туршалгын станцида А. А. Баертуевай туршалга хэhэнэй ёhоор апрелиин hүүл, майн эхеэр хахалагдаhан паар дээрэhээ июниин эхеэр хахалагдаашаhаа гектарай 1,6—1,8 центнер шэниисэ ехэ абтадаг гэжэ элишэлэгдэhэн байна.

Эртэ хахалагдаhан паарай үлүү hайн байгаашье hаань, энэ шухала хүдэлмэри республикын олохон ажахыда уншагайржа, июль хүрэтэр, бүри оройн болотор үргэлжэлдэг байха юм. Илангаяа энэ жэлдэ паар хахалха хүдэлмэри оройтожо байна. Июниин 11-нэй байдалаар паар хахалха түсэб 40,0 процент дүүргэгдэнхэй. Илангаяа Яруунын, Хурамхаанай, Баргажанай, Түнхэнэй, Улаан-Үдын аймагуудта энэ хүдэлмэри бирагүйгөөр ябуулагдана.

hайн шанартай паар бэлдэхын тула юу хэхэ хэрэгтэйб? Нэн түрүүн газараа зүбөөр, hайнаар хахалха эрилтэ табигдана. Хүнгэн хүрьhэтэй, hалхинhаа гэмтэдэг газарта заабол КПП-2,2, КПГ-250 түхэлэй плоскорезээр элдүүрилхэ шухала. Хүрьhыень урбуулжа хахалхадаа предплужник хэрэглэжэ, 20—22 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалаад, нэгэн доро катогоор нягтаруулжа үгэхэдэ hайн. Тэд юрын энэ агротехническэ гурим Хяагтын, Зэдын, Яруунын, Хэжэнгын болон бусад зарим аймагуудай олохон ажахыда баримталагданагүй. Паар гүйхэнөөр, предплужнигүй анзаhаар хахалагдана.

Республикын колхоз, совхозуудай олон агрономууд сэбэр паар бэлдэхэ технологи наринаар баримталхаяа болижо, тэрэниие хайша хэрэгээр хэнэ. Тиигэжэ паар дээрэhээ тогтууритай баян ургаса абтахаяа болино бшуу.

Хура бороо бага ородог, гандадаг уларилтай аймагуудта, ажахынуудта сэбэр паар зүбөөр хэрэглэхэ тушаа анхарал бага табигдана. Зарим ажахы сэбэр паар бага бэлдэнэ. Зүгөөр ороhото ургамалнуудай тарилгые үргэдхэхэдөө паар горитой бэлдэхэ хэрэгые мартажа болохогүй бшуу. Республикымнай эрхэ байдалда **сэбэр паар бүхы хахалагдадаг газарай 20 процентдэ хүргэгдэхэ зэргэтэй.** Хориин аймагай Анаагай совхоздо хахалагдадаг газарайнь гурбанай нэгэ хубинь сэбэр паар болгогдоно. Энэ ушарта бусад агротехникэ наринаар баримталаад байхада тогтууритай баян ургаса абтана ха юм.

Тэд муу талань юуб гэхэдэ, хабартаа хахалагдаhан паар харууhагүй байжа, тэндэ элдэб үрмэдэhэ, буртаг ногоо ургажа байдаг. Жэшээнь, Хэжэнгын аймагай Загаhатын совхоздо (директорынь М. Г. Санжимитыпов главна агрономынь С. Х. Хамнагдаев нёдондо паараа июниин hүүл багта хахалжа дүүргээд, хура бороотой байдаг июль hарада, августын түрүүшын хахадта тэндээ ямаршье элдүүрилгэ хээгүй байшоо. Тэндэнь буртаг ногоон, хяаг ехээр ургажа, хонидоо бэлшээжэ ороо hэн. Тиигэжэ паар болгогдоhон газарынь буртаг ногоотой тэмсэхэ, газарай хүрьhэ үрэжэлтэй болгохо байгаад, харин тодхор хүргэбэ бшуу.

Имэрхүү байдал тус аймагай Худанай совхоздо (директорынь Ц-Д. Н. Лодоев, главна агрономынь П. З. Доржиев) үзэгдэнэ. Эндэ hалхинда үлеэгдэдэг хүнгэн хүрьhэтэй газарта паараа КПП-2,2 түхэлэй плоскорезээр 10—12 сантиметр гүнзэгыгөөр июниин hүүл багаар элдүүрилээд, хожомынь hара шахуу саг соо тэндээ ямаршье элдүүрилгэ хээгүй байшоо. Тиихэдэнь тэрэ «паар» дээрэнь элдэб буртаг ногоон бүрьесэ ургашоо hэн.

Тэрэшэлэн Хяагтын совхоздо. Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхоздо паар саг соогоо хахалагданагүй, шанарынь муу. Имнэ баримтанууд республикын бусадшье ажахынуудаар ушарна.

Сэбэр паарай саг соогоо хахалагдадаггүй, муугаар харууhалагдадаг байhые ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд механизаторнуудай дутамаг байhаар, тэдэниие хонидой hooho хайшалха, үбhэ хуряаха хүдэлмэридэ hаатуулhаар шалтагаалдаг гээшэ. Энээниие зүб гэхын аргагүй.

Паар болгогдоhон газарта саг соонь культиваци, лущени хэхын, борнойлхын тула 1.000—1.200 гектарта 4—5 механизаторhаа олон хүн хэрэггүй. Үгышье hаа, зундаа сэбэр паар харууhалха тусхай отряд байгуулжа болохол. Энэ отрядай хүсөөр буртаг ногооной ургажа захалхатай сасуу үгы хэхэ байна.

Үндэhөөрөө олон болождо тарадаг буртаг ногоое усадхахын тула КПЭ-3,8 түхэлэй тусхай культиватораар үндэhые hамнажа абаад, хатаажа хосороодог. Илангаяа үндэhөөр тарадаг хяаг ногооe (Яруунын аймагта) усадхахын тула дисктэй лущильнигаар гурба удаа элдүүрилхэ байна. Иигэжэ хэршэгдэhэн үндэhыень предплужнигтай анзаhаар гүнзэгыгөөр хахалжа үгэдэг. Энэ ушарта хяагай үндэhэн бүтэжэ хосордог юм. Мүн химическэ арга хэрэглэлсэхэдэ болохо. Зүгөөр эдэ бүхы хүдэлмэриие саг соонь буртаг ногооной бэежээгүй байха сагта хэхэдэ зохид.

Хэрбээ поли дээрэ олон жэлэй буртаг ногооной үгы байбал, юрын ногооной бүхыдөө газарhаа бултайха үедэ элдүүрилжэ захалхада болохо юм. Хура бороотой жэлдэ, шиигтэй газарта паар болгогдоhон газарые түрүүн 6—7 сантиметр гүйхэнөөр культиватораар элдүүрилээд, удаань 8—9 сантиметр, hүүлээрнь 10—12 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилжэ үгэхэдэ hайн. Иигэжэ **зөөлэрүүлэгдээд байhан хүрьhэндэ шииг ехэ шэнгэдэг** байнэ бшуу.

Хэрбээ хура бороон бага орожо, ган гасуур болоо hаа, 6—7 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилээд, хүрьhыень урбуулхагүй гэжэ оролдохо болоно.

Бороогой ехээр ороhоной hүүлээр паарые 2—3 дахин борнойлжорхиходо угаа hайн. Энэ ушарта шииг нойто hайса баригдаха, буртаг ногоо усадхагдаха байна.

Хүндэ, хатуу хүрьhэтэй газарта шаблаагүй плугаар **паарые хоёрдохёо хахалжа болохо.** Мүн минеральна үтэгжүүлгэ оруулхада гү, али паар мууса харууhалагдажа, ногоо ехээр ургуулагдашаhан байбал, тэрэниие хоёрдохёо хахалха хэрэгтэй. Хүнгэн хүрьhэтэй газарта паарые хоёрлон хахалхын орондо 12—15 сантиметр гүнзэгыгөөр, хүрьhыень нэгэн доро нягтаруулжа байгаад культиваци хэхэдэ, ашаа үрэ ехэтэй гэжэ шэнжэлэгдэнхэй. Паарые хоёрлон хахалхадаа, бусад элдүүрилгэ хэхэдээ, түрүүн хахалагдаашаhаань хүндэлэн, 4—5 сантиметр гүйхэнөөр хахалха эрилтэтэй. Хүрьhые урбуулан, паарые хоёрдохёо хахалхада буртаг ногооной үрэhэн дээрэ гаргагдажа, намартаа ами орожо, хабартаа хэлхы ургажа захалдаг юм. Тиимэhээ паар дээрэ эртэ тарихада буртаг ногоон дарахаяа hанадаг байна бшуу.

hайнаар элдүүрилэгдэhэн паар тэгшэ, хобол, нюруугүй байдаг. Хэрбээ тэрэ гүбэгэр нюруутайгаар элдүүрилэгдэhэн байгаа hаа, хүрьhэнэй шииг нойто ехээр алдагдадаг, хабартаа үрэhэн жэгдэ бэшээр таригдадаг, намартаа ургаса хуряахада хоролтотой байдаг гээшэ. Мүн тиимэ паарые хабартаа жэгдэлхэ гэжэ үлүү гаргаша хэгдэхэ, үлүү шииг алдагдаха жэшээтэй.

Хүрьhыень урбуулжа хахалагдаhан паар үбэл болохоhоо урид жэгдэлэгдэhэн, мөөртэй катогоор нягтаруулагдаhан байха зэргэтэй.

hалхинда үлеэгдэжэ гэмтэдэг хүнгэн хүрьhэтэй газарта хүрьhыень урбуулангүйгөөр паар бэлдэхэдээ агротехническэ эрилтэнүүдые мүн лэ нягтаар баримталха шухала. Тиимэ паар бэлдэхэдээ түрүүн КПП-2,2 түхэлэй плоскорезээр 8—10 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилдэг. Энэ хүдэлмэри июниин түрүүшын арбан хоногто дүүргэгдэхэ ушартай.

Буртаг ногооной ургажа захалхалаар энэл машинаараа 10—12 сантиметр гүнзэгыгөөр хоёрдохёо элдүүрилнэ. Саашанхи элдүүрилгые буртаг ногооной гараhанай зэргээр, КШ-3,6 түхэлэй культиватораар 5—6 сантиметр гүнзэгыгөөр хэдэг гуримтай.

Үлүүсэ хаташаhан гү, али үлүүсэ шиигтэй, хяаг мэтэ буртаг үбhэндэ дарагдаhан паарые КПЭ-3,8 түхэлэй хүндэ культиватораар 14—16 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилдэг. Иигэжэ элдүүрилхэдэ буртаг ногооной үндэhэн минин отологдохо бэшэ, харин газар дээрэ гаргагдажа хаягдана бшуу. Саашанхи элдүүрилгые КШ-3,6 культиватораар хэжэ болохо юм.

Зунай hүүл багаар, август hарада тэрэ паараа КПГ-250 культиватораар 20—22 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилхэдэ hайн. Хойшодоо буртаг ногооной гарасые хаража байгаад, КШ-3,6 культиватораар 6—8 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилжэ болохо. Үгышье hаа, БИГ-3 түхэлэй хадхуууртай борной ябуулжархихада хамаагүй.

Ташалан газарта, уhанhаа нурадаг полидо паар бэлдэхэдэ хүрьhыень урбуулангүйгөөр элдүүрилхэ хэрэгтэй. Тиимэ паар дээрэ үлөөгдэhэн hолоомын узуур бороогой уhа тогтоодог, хүрьhэндэ шэнгээдэг, хүрьhые уhанhaa хамгаалдаг юм. Тиимэ газарта паар бэлдэхэдээ, хүрьhыень урбуулангүй 25—30 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилхэ эрилтэтэй. Иигэжэ гүнзэгыгөөр элдүүрилхэдэ уhан ехэ шэнгэсэтэй байжа, газарай нюруу хамгаална бшуу. Саашанхи элдүүрилгые КШ-3,6 гү, али КПЭ-3,8 түхэлэй культиватораар элдүүрилхэ ушартай. Зүгөөр иимэ элдүүрилгэ ташалангые хүндэлэн хэгдэхэ зэргэтэй.

Үбэлдөө саhа ехэтэй байдаг Захааминай, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй болон бусад зарим аймагта хабартаа ташалан газарай хүрьhэн hайрамhаа гэмтэдэг гээшэ. Тиимэhээ **намартаа, хүрьhэнэй хүрэхэhөө урид ташалангые хүндэлөөшэнь буураздаануудые татажа үгэхэдэ зохид.**

Хүрьhыень урбуулжа хахалагдаhан паар дээрэ саhан тогтонгүй байжа, үбэлдөө ехээр хүрэдэг, хабартаа шоройнь hалхинда үлеэгдэжэ абтадаг гээшэ. Энээнтэй тэмсэхын тула июлиин түрүүшын хахадта паар дээрээ жэжэ үрэhэтэй горчица ногооe таридаг байна. Иимэ hужаа тарилга хоорондоо 12 метр зайтай байдаг. Намар болотор 50—60 сантиметр үндэр боложо, үбэлдөө саhа тогтоодог байха юм. Хабартаа тэрэ элдүүрилэгдэжэ, тарилга хэхэдэ hаад хүргэдэггүй. Иимэ арга хэрэглэбэл, паар дээрэhээ гектарай 3 центнер хүрэтэр ехэ ургаса абтадаг гэжэ шэнжэлэгдэнхэй.

Сэбэр паар hайн шанартайгаар бэлдэхэ гээшэ бүхы агрономуудай, механизаторнууд-таряашадай арюун уялга мүн.

Б. НИКОЛАЕВ,
КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таhагые даагшын орлогшо, эрдэмтэ агроном.

А. СТРЕЛКОВ,
республикын хүдөө ажахын туршалгын станциин хүрьhэ хамгаалха таhагые даагша, Буряадай АССР-эй габьяата агроном.

УЛЬЯНОВСКА ОБЛАСТЬ. III Интернационалай нэрэмжэтэ колхозой (Мелекесскэ район) газар Черемшан мүрэнэй эхиндэхи үзэсхэлэн гоё газарта оршодог. Эндэхи газар намагтай юм. Колхознигууд намаг газараа хатаажа, культурна бэлшээринүүд болгоно.

Июниин наратай дулаан үдэрнүүдтэ уhа сүршэдэг түхеэрэлгэнүүд хүдэлжэ харагдана. Тээ саанахананы атар тарган малнууд таран бэлшэнэ. Культурна бэлшээринүүд дээрээ элдэб янзын ногоо таридаг дээрэhээнь hүн ехээр абтадаг, малай шэгнүүр нэмэдэг. Ьү hаали ехээр дээшэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой түрүү hаалишад З. Лейкина, А. Фёдорова, Е. Ильдивиркина; намаг байhан газарта бии болоhон бэлшээринүүд.

ТАСС-ай фотохронико.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ХАРЮУ-САЛГАТАЙ ТУШААЛТАД

Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин коллектив байгша оной эхинhээ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлнэ. Арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа ехээр шэрэдэг болохо гэжэ түмэр замай хүдэлмэришэд, локомотивна депогой машинистнүүд бултадаа оролдоно. Байгша оной нэгэдэхи квартал соо ашаа шэрэхэ даабари 8,4 процентээр үлүүлэн дүүргэгдээ hэн. Апрель, май hаранууд соо манай коллектив бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа, ашаа шэрэхэ даабаряа амжалтатайгаар бэелүүлээ.

Ашаа шэрэhэн локомотивуудые hаадгүйгөөр, түргэнөөр ябуулха хэрэгтэ ниитын инспекторнууд ехэхэн туhа нэмэрээ оруулжа байдаг. Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин харгэдэ ниитын инспекторнуудай 118 совет эмхидхэгдэhэн юм. Түмэр замай отделениин түрүү хүдэлмэришэд, машинистнүүд ниитын инспекторнуудай тушаалда дэбжүүлэгдэдэг юм. Түмэр замай станци бүхэндэ ниитын инспекторнуудай совет эмхидхэгдэ hэн. Энэ Соведүүдтэ мүнөө дээрээ 4 мянган гэшүүд тоологдоно.

Заhабарида орохоор болоhон вагонуудта ашаа тээхэ локомотивуудые хэмhээ үлүүгээр ашаглаха ушар нэгэтэ бэшэ дайралдадаг. Заримдаа жолоошод, тракторнууд СССР-эй зам харилсаанай министерствын гаргаhан дүрим эбдэнэ. Эдэнэр трактор, машинануудые түмэр зам дээрэ гаргажа, аюулта байдал тохёолдуулна. Ниитын инспекторнууд эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхажа байдаг. Эдэнэр үнгэрhэн жэлдэ локомотивуудтай тохёолдожо болохоор 67 аюулта ушар усадхаhан юм. Бэшэшье олон дутуу дунда юумэнүүдые усадхажа, локомотивуудые түргэнөөр ябуулха хэрэгтэ хубитаяа оруулна. Улаан-Үдын локомотивна депогой түмэр замай 17-дохи дистанциин Кижа, Мысовая, Галуута Нуурай станцинуудай ниитын инспекторнуудай советэй гэшүүд ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандана. Эдэнэр дутуу дунда юумэнүүдые саг дары усадхажа шадана.

Машинистнүүд, машинистын туhалагшад станциин дежурнанууд энэ шухала хэрэгтэ ехэ анхарал табина. Тиигэншьегүй яаха гээшэб. Мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэд ажалдаа гологдохо ёhо гаргадаггүй бшуу, — гэжэ Улаан-Үдын локомотивна депогой ниитын инспекторнуудэй соведэй түрүүлэгшэ Н. С. Александров хэлэжэ байгаа hэн.

Ниитын инспекторнууд ажалай журам hайжаруулха талаар ехэ ажал хэнэ. Мүнөө машинист-инспектор бүхэндэ 16—20 залуу машинистнүүд, машинистын туhалагшад даалгагданхай.

Мүнөө хэдэн бригадануудhаа эмхидхэгдэhэн колоннууд байгуулагдаhан. Колоннонууд дундаа мүрысэдэг. Илагшадынь үнэтэ бэлэгүүдээр, мүнгэн шангаар урмашуулагдадаг. Локомотивуудые аюулгүйгөөр ябуулха ехэ ашаа шэрэhэн колоннуудай дүй дүршэл түхэй бэшэгдэhэн сахилгаан хуудаhанууд, бюллетеньнүүд гаргагдажа байдаг болонхой.

Түрүү машинистнүүдэй дүршэлые халан абаhан түмэр замай бэшэшье олон хүдэлмэришэд амжалтатай hайнаар хүдэлжэ, ашаа шэрэhэн локомотивуудые hаадгүйгөөр ябуулна. hаяшаг Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин ниитын инспекторнууд локомотивуудые аюулгүйгөөр ябуулhанайнгаа түлөө үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаба. Ниитын инспекторнууд машинист Штырников, Горхоной түмэр замай дистанциин оператор Лукьянов, түмэр замай ... станциин начальник Мят... гэгшэд үнэтэ бэлэгүүдээр ... табэд.

Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэришэд юhэдэхи табан жэлэй түрүүшын дахи шиидхэхы жэл ... шэрэхэ даабаряа болзорhоонь урид дүүргэхээр социалис уялга абаhан юм. Энэ ... зорилгоёо бэелүүлхэ ... тэнь ниитын инспекторнууд ехэхэн туhа хүргэхэ ... гэжэ hанагдана.

Э. ФАДЕЕ...

РЕСПУБЛИКЫН БЮДЖЕДЭЙ ХҮГЖЭЛТЭ

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН социалис революциин ...рда тээ гүрэн түрэгүй бай-...ан Буряад орон өөрын гү-...энэй бюджет үгы байһан ...м. Гүрэнэй бюджедэй орон-... миил орошо-гарашын ...етэ байдаг байгаа. Тэрэ ...етые губернатор өөрынгөө ...раар лэ табидаг һэн ааб ...а.

Тэрэ сметын олзонь арад ...һоо суглуулагдадаг олон ...доо налогһоо суглардаг ...йба. Бухы олзынь 90 ша-...у процентнь чиновнигуу-...й аппарадай, түрмын бо-...н баяд ноёдой бусад зур-...ануудай хэрэглэмжэдэ гар-...шалагдадаг байһан. ...радай ажахын хүгжэл-...дэ, социальна, соёл гэгээ-...лэй хэмжээ ябуулгануу-д ...тэрэ сметээр ямаршье ...нгэ зөөри хараалагдадаг-...й байгаа.

1923 ондо Буряадай Авто-...мито Совет Социалис Рес-...блика байгуулагдажа, тэрэ ...һэнһээ хойшо республика-...ай өөрын бюджедтэй боло-...н байна. ВЦИК-эй Прези-...ум 1923 оной сентябриин ...-то Буряадай АССР-эй гү-...нэй байгуулалтын гурим ...талһан байгаа. ВЦИК-эй ...э тогтоолоор республикын ...джедэй хэрэгэй эхин та-...даһан юм. Удаань Буррев-...м республикын 1923—...24 онуудай түрүүшын ...джет табижа эхилхыень ...рАССР-эй финансын нар-...мдо дурадхаһан байна. ...игээд республикын гүрэ-...й түрүүшын бюджет зо-...ргдожо, баталагдаа бэлэй. ...спубликын 1923—1924 ...нуудай бюджедэй орошонь ...0,4 мянган түхэригөөр, ...рашань 231 мянган түхэ-...гөөр баталагдаһан байгаа.

Нютагай бюджедэй гол ...рошонь гүрэнэй олзо до-...дһоо, налогһоо суглардаг ...йһан. Тэрэнь бүхы оро-...нь 42,7 процент болодог ...йгаа. Гүрэнэй газар ашаг-...һанай, ой модоной ажахын, ...тагай промышленностиин, ...дөө ажахын предприяти-...удай, мүн коммунальна ...едприятинуудай олзо до-...дһоо нютагай бюджедэй ...ошын 27,4 процентнь оро-...г байһан. Бюджедэй оро-...н 3,4 процентнь хүн зон-...о татагдадаг налогһоо оро-...г байһан юм.

Нютагай бюджедэй гарга-...н 40,7 процентнь арадай ...гэрэлэй ба элүүрые хам-...алгын эмхи зургаануудта ...эдэг байһан байна. Гүрэ-...й захиргаанай органуудай ...эглэмжэдэ бюджедэй гар-...шын 30,2 процентнь, хүдөө ...ахыда, коммунальна ба ...гы замай эмхинүүдтэ — ... процентнь гаргашалагда-...г байгаа. Бюджедэй бүхы ...гашын 5 процентнь тус-...й фонддо орхигдодог һэн. ...джет зохёохо үедэ хараа-...даагүй хэрэгтэ тэрэ мүн-...зөөри үгтэдэг байһан юм.

Республикын түрүүшын ...джедэй дүүргэлтэ хүндэ-...г байдалда үнгэрөө бэлэй. ...нэй орошонь 90 процен-...р, гаргашань 85 процен-...р дүүргэгдэһэн байгаа. Буряадай АССР-эй түрүү-шын бюджедэй дүүргэлтын үедэ нилээд хубилалтануд оруулагдаһан байгаа. Нэгэдэхеэр, 1923 оной ноябриин 12-то «Нютагай бюджедэй саг зуурын гурим» баталагдаа. Хоёрдохёор, 1924 оной октябриин 29-дэ тэрэ гуримда нэмэлтэнүүд ба хубилалтанууд оруулагдаһан юм. Эдэ Хуулинуудай ёһоор нютагай бюджедэй гол ёһо гурим тодорхойлогдожо, тэрэнэй хэмжээн, гаргашынь удха шанар элирүүлэгдэһэн байгаа.

Саашадаа нютагай Соведүүдэй эрхэ ба үүргын дээшэлхэ тума республикын бюджет улам түргөөр хүгжэжэ эхилээ бэлэй. Республикын арадай ажахын хүгжэн һалбархада, нютагай бюджедэй гаргаша улам ехэ боложо эхилээ. Тиигэхэдэнь республиканска (РСФСР-эй) бюджедһээ мүнгэ нэмэжэ үгэдэг болоо.

Бурнадай республикын түрүүшын жэлнүүдтэ аймагай, городой, сомоной Соведүүдэй бюджет, гэжэ үгы байһан юм. 1923—1925 онуудһаа эхилжэ аймагуудай, волостиин — хуушанай Соведүүдэй бюджет, мүн сомоной Соведүүдэй бюджет 1928—1929 онуудһаа бии боложо эхилһэн байна. Тэрэ үедэ республика дотор 238 сельскэ, сомоной Совет байһан юм. 1928—1929 онуудта 51 сомсельсовет өөһэдын бюджэдтэй боложо, тэдэндэ 27 мянган түхэриг гаргашадань үгтэһэн байгаа. Сомсовет бүхэндэ абажа харахада, энэнь ойродоол 529 түхэриг хүртэһэн байха юм. 1932 ондо республикын бүхы сомсельсоведүүд өөһэдын бюджедтэй болоһон байгаа.

Гушаад онуудаар аймагуудай арадай ажахыда нилээд хубилалта боложо, түргөөр хүгжэжэ эхилээ һэн. Тиигэхэдэ аймагуудай бюджедэй орошо ба гарашань баһал ургаа һэн ааб даа. Хэрбээ 1924—1925 онуудта аймагуудай, хушуунай Соведүүдэй бюджет республикын бюджедэй 37,3 процентые эзэлдэг байгаа һаа, 1932 ондо 53,1 процентыень эзэлдэг болоод байгаа.

Буряадай автономито республикын арадай ажахын хүгжэлтэдэ Коммунис парти, Совет правительство саг үргэлжын анхарал хандуулжа, мүнгэ зөөри улам ехээр һомолдог болоо. Гушаад онуудта республика дотор промышленна, соёл-гэгээрэлэй барилга бури үргэдэжэ эхилээ. Тиигэхэдэ бүхэсоюзна, республиканска (РСФСР-эй) бюджедһээ үгтэдэг, гүрэнэй капитальна һомололгын мүнгэнэй хэмжээн улам ехэ болоһон жэшээтэй.

Эндэ хэдэн тоо, баримтануудые харуулмаар ха. 1918 онһоо 1928 он болотор гол түлэб промышленна барилгада 13,6 миллион түхэриг һомологдоһон байгаа. Нэгэдэхи табан жэлэй онуудта промышленна барилгада республика дотор 54,2 миллион түхэриг гаргашалагдаһан байбал, наймадахи табан жэлэй туршада энэ хэрэгтэ 947 миллион түхэриг үгтэһэн байха юм. Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэл соо республикын промышленностиин хүгжэлтэдэ 532 миллион түхэриг гаргашалагдаад байна.

Республика дотор промышленностиин шэнэ һалбаринуудай бии болоходо, тэдэнии хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тула гүрэн түрэмнай мүнгэ зөөри ехээр һомолдог байна. Буряад ороной хүдөө ажахые коллективизацилха үедэ республикын бюджет тон ехэ үүргэ дүүргэһэн юм. 1929—1930 онуудта һаяхан байгуулагдаһан колхозуудта мүнгэ зөөреэр туһаламжа болгон 2,3 миллионһоо үлүү түхэриг гүрэнэй бюджедһээ үгтэһэн байна. Тиихэдэ Гүрэнэй банкһаа горитойхон мүнгэн кредидээр колхозуудта үгтэһэн байха.

Республикын арадай ажахын хүгжэхэтэй хамта арадай гэгээрэл, культура, элүүрые хамгаалга болон һуудал улам түргөөр хүгжэн һалбаржа захалаа. Энэ хэрэгтэ манай парти, Совет гүрэн аргагүй ехэ анхарал хандуулжа, мүнгэ зөөри гаргашалдаг байгаа. Социальна болон соёл культурын хэмжээ ябуулгануудта Буряадай АССР-эй гүрэнэй бюджедһээ үнгэрэгшэ 50 жэл соо 1.350 миллион түхэриг, тэрэ тоодо арадай гэгээрэлдэ 852 миллион түхэриг гаргашалагдаһан байха юм. Тиихэдэ социальна ба соёл культурын эмхи зургаануудай хэрэглэмжэдэ 1960—1970 онуудта союзна бюджедһээ 116 миллион түхэриг, республиканска (РСФСР-эй) бюджедһээ 369,3 миллион түхэриг һомологдоһон байна.

Арадай гэгээрэл, эрдэм наука, соёл культура, элүүрые хамгаалга, социальна тэдхэмжэ улам саашадань һайжаруулан хүгжөөхэ талаар КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн Совет гүрэн юһэдэхи табан жэл соо энэ хэрэгтэ урда жэлнүүдэйхиһээ һураггүй ехэ мүнгэ зөөри гаргашалхаар хараалһан байна. Табан жэлэй түрүүшын хоёр жэл соо Буряадай АССР-эй бюджедһээ энэ хэрэгтэ 196,2 миллион түхэриг гаргашалгадаа. 1973 ондо социально-культурна хэмжээ ябуулгануудта 106,3 миллион түхэриг, тэрэ тоодо арадай гэгээрэлдэ — 67,7 миллион, элүүрые хамгаалгада — 35,6 миллион түхэриг һомологдонхой.

Городууд ба аймагуудай, сельскэ болон поселогуудай Соведүүдэй ажал хүдэлмэри саашадань һайжаруулха, эрхэ ба үүргыень дээшэлүүлхэ, материально-финансова үндэһэ һуурииень бэхижүүлхэ талаар парти, правительствын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэ хадаа нютагай Соведүүдэй бюджедэй хүгжэлтэдэ, тэндэхи ажахынуудай экономико болон культурын хүгжэлтэдэ шэнэ шата нээһэн байна. 1940 онойхитой жэшэжэ харахада, аймагуудай бюджет 1970 ондо 13 дахин ехэ болоһон байха юм. Аймагуудай бюджедэй гаргашын эхэнхи хубинь арадай ажахые хүгжөөлгэдэ, социальна болон соёл культурын хэмжээ-ябуулгануудта эльгээгдэдэг байна.

КПСС-эй XXIV съездын Директивүүдээр хараалагдаһан юһэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ гүрэнэй бюджет тон ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Гүрэн түрын бүхы олзо доход хадаа арадай ажахын олон ондоо һалбаринуудта, соёл гэгээрэл хүгжөөлгэдэ имагтал гүрэнэй бюджедээр хубаарилагдан үгтэдэг байна бшуу. СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ юһэдэхи табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан бүхы гүрэнэй удха шанартай хэмжээнүүдтэ мүнгэ һомололгодо Буряадай АССР хабаадалсадаг болоһон байна. Буряадай АССР-эй гүрэнэй бюджедһээ гансахан 1973 ондо 240 миллион түхэриг мүнгэн союзна, республиканска (РСФСР-эй) бюджедтэ оруулагдаха юм.

Республикын экономико болон культурын хүгжэлтэдэ гүрэнэй бюджедэй үүргын дээшэлхэ ябадал хадаа социалис ёһоной нөөсэлгэтэй сэхэ холбоотой юм. Тэрэ болбол гүрэнэй бюджедэй орошын ба предприятиин финансова ресурсын гол һудаһаниинь болоно бшуу. Республикын арадай ажахын олзо доход 1973 ондо 190 миллион түхэриг, тэрэ тоодо промышленностиин — 144 миллион түхэриг болохоор хараалагдана. Энэ хадаа республикын экономикодо 50 жэл соо болоһон ехэ хубилалтануудай эли тодо гэршэнь болоно бшуу.

Предприятинуудай, ажахын зургаануудай продукци үйлэдбэрилхэ, тэрэнии худалдаха түсэбэй дүүргэлгэһээ, ажалай бүтээсын хэр зэргэ дээшэлүүлэгдэһэнһээ продукциин өөрын үнэ сэнгэй доошолуулагдаһанһаа бюджедэй орошын дүүргэлтэ гол түлэб дулдыдаһаг гээшэ. Тиимэһээ республикын финансын органуудай хүдэлмэрилэгшэд экономическа болон хинан шалгалтын хүдэлмэри улам һайжаруулха, предприятинууд ба ажахынуудтай һайн холбоо барисаатай болохо асуудалнуудта онсо анхарал хандуулдаг болонхой. Ажахын реформо ба предприяти бюджет хоёрой харилсаае нарижуулан һайжаруулха хэрэг финансын органуудай саг үргэлжын анхаралда байдаг юм. Эдэ бүгэдын ашаар республикын бюджет жэл бүри амжалтатайгаар дүүргэгдэдэг байна.

Буряадай автономито республикын тогтоһоор 50 жэлэй алдарта ойн һайндэрые тэмдэглэхээ байхадаа, республикын финансын органуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлэй гүрэнэй бюджедые гүйсэд дүүргэжэ, Буряад ороной экономико болон культурын саашадаа хурдан түргэнөөр хүгжэхын түлөө тэмсэжэ байна.

Ч. ЕНДОНОВ,
Буряадай АССР-эй финансын министр.

ҺОЛОНГЫН ДОЛООН ҮНГЭ

ЗУРААШЫН уран гарай ашаар тэбхэрхэн картон дээрэ гү, али холст бүд дээрэ мүндэлһэн зурагай шэрэ будагай нюусые тайлбарилан хэнэйшье сэдьхэл хүдэлгэдэгынь мэдээжэ. Зарим зурагууд хурса үнгөөр наадан, хүнэй нюдэ баясуулдаг, ямар нэгэн баяр баясхалантай, һүр жабхалантай мэдэрэл хүнэй сэдьхэл соо бадаруулдаг. Нүгөөдүүлынь зөөлэхэн долгёор зүрхэнэй хүбшэргэй дайран ямар нэгэн уянгын дуун мэтээр зэдэлэн хүнгэхэн гуниг түрүүлдэг.

Республикымнай тусхай һургуулигүй уран зураашадай бүтээлнүүдэй выставкэ Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей соо боложо дүүрэбэ. Тус выставкэ Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаа. Республикымнай зуу холо гаран уран зураашадай 52-ойнь бүтээл шэлэгдэн абтаа.

Нэгэ һарын турша соо хүдэлмэрилһэн энэ выставкэ юу харуулааб? Нэн түрүүн манай зураашадай мэргэжэл шадабариин, уран бэлигэй гайхалтайгаар хүгжэжэ байһые харуулаа. Мүн бэлиг шадабаритай зураашадай олон байһые гэршэлээ. Юуб гэбэл, тус выставкэдэ залуу, урда жэлнүүдтэ ямаршье выставкэнүүдтэ хабаадалсаагүй, хэндэшье мэдэгдээгүй зураашад хабаадалсаа. Жэшээлхэдэ, уран һиилүүршэн П. С. Степанов. Тэрэ Онохой тосхондо ажаһуудаг, үхибүүдэй уран зурагай һургуулида багшалдаг юм. Тэрэнэй модон дээрэ һиилэһэн хойто зүгэй арадуудай байдал харуулһан зурагууд үндэрөөр сэгнэгдээ.

Үнинһөө хойшо мэдээжэ болоһон зурагшадай бүтээлнүүд олоной анхарал татаа. Дамдин Амаголонович Баторовай «Хонишон» гэһэн зураг выставкэ харагшадай һайшаал магтаалда хүртөө. Суута хонишоной, ажалай баатарай дүрые уран зураа-ша тодо һайнаар, хүнэй сэдьхэлдэ хадуугдамаар харуулжа шадаа.

Уран зурагта дуратайшуулда үнинэй танил болоһон А. В. Поляков гол түлэб байгаалиин байдал харуулһан зурагуудые зурадаг. Тэрэнэй бүтээһэн «Мойһохон», «Зеленхозой уляангирнууд», «Бороогой һүүлээр», «Мойһото хизаар» болон бусад зурагууд уран зураашын түрэл нютагайнгаа байгаалида айхабтар дуратай, байгаалиин һайханһаа сэдьхэлээ уяран, энэ гоё һайханиие үнгэ будагай хүсөөр дамжуулхые оролдодогыень элеэр гэршэлнэ.

И. Ю. Худяков уран зурагуудаараа үнинһөө хойшо манда танил болонхой. Хэдэн жэлэй урда тээ тэрэнэй зурагуудай тусхай выставкэ амжалтатайгаар үнгэрөө бэлэй. Мүнөө уран зурааша «Геологууд» гэһэн шэнэ бүтээлээ харуулаа.

Графикын талаар харахада, Ю. И. Мельниковэй «Үбэлэй үльгэр» гэһэн зураг илгарна. Гэбэшье совет графикын шэлдэг һайн бүтээлнүүдые наринаар шэнжэлэн, һургаал жэшээ абамаар байна гэжэ уран зураашада хэлэмээр ха.

Залуу зурааша Лысянскиин «Намар», «Аадарай урда тээ», «Үдэшэ» гэһэн зурагууд нюдэндэ урихаар харагдана. Мүн зурааша Коршунов уран зохёолшо М. Жигжитовэй портрет яһала һайнаар зураа.

Мүн выставкэ дээрэ Шагдаров, Нохоров гэгшэдэй бүтээһэн мүнгэн хутаганууд, ород драмын театрай режиссер В. П. Марининай модоор урлаһан «Түрүүшын алхам», «Дон Кихот» шэмэглэлнүүд, артист Юхневичэй модон дээрэ галаар һиилэһэн «Үбгэнэй портрет» болон бусад уран бүтээлнүүд харуулагдаа.

Тус выставкэ тусхай һургуулигүй уран зураашадай мэргэжэл шадабариин хүгжэн һалбаржа байһые тэдэнэй зарим бүтээлнүүдэй мэргэжэлтэй уран зураашадайхиһаа муу бэшэ байһыень харуулаа. Гэбэшье уран зураашад мүнөөнэй байдалые, ажалай баатарнуудые үшөөл багаар харуулна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Мэргэжэлтэй уран зураашадһаа бүридэһэн тусхай комисси хүн бүхэнэй зураг бүхэниие анхаралтайгаар шэнжэжэ, үзөөд, эгээл эрхим, эгээл һайнуудыень тусхай һургуулигүй уран зураашадай Бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсахаар зууршалба.

Б. БАТОЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Модоор бүтээһэн, модон дээрэ һиилэһэн зурагууд. 2. Шэнэ зурагуудые зүбшэн хэлсэлгэ боложо байна.

Д. КАПУСТИНАЙ фото.

АНХАРАГТЫ: һонирхолтой

ГАР КОСИЛКА

Зарим газарта зундаа үбһэ сабшахада эли̇б заха, ургуу тохой газараар тракторай, мориншье косилкын хюрөөдэ догоодогдонгүй «хоргодоод» үлэшэдэг ногоон хаа хаанагүй бии ха юм даа.

Илангаяа ойн соорхой, бургааһа шугын забһар заха соогуур, хада гүбээн ташалангаар, уһа намаг соогуур нилээд ехэ сабшалангай үбһэн олонхи ушарта сабшагданг үй үлэшэдэг бшуу. Гансахан Россин Федераци дотор 20 гара миллион гектар тиимэ үбһыень сабшахань хүшэр газар бии.

Тиимэ газарай ногоо хүнэй гараараа бариад сабшадаг КМР-1 түхэлэй косилкаар ухашалжа абахада ехэ таатай. Иимэ гар косилка модо хюрөөдэдэг моторно «Дружба» хюрөөгэйхидэл адли двигательтэй, өөрөө ябадаг бишыхан мөөрнүүдтэй, мүн дуратай тээшэнь шэглүүлхэ, залаха оньһотой тэдэнь хүнэй гараараа бариад ябаха барюул дээрэнь тодхогдонхой. Энэ косилка 1 метр үргэн абасатай юм. Час соо 0,4 гектар газарай ногоо сабшадаг. Ондоогоор хэлэбэл, гар хажуураар нэгэ хүнэй сабшаһанһаа найма дахин ехэ газарай ногоо унагаана.

Тиимэ косилкын һайниие мэдэнэбди, теэд тэдэниие хаанаһаа абахаб гэжэ хүнүүд абаһаар лэ хэлэхэ байха. Нээрээшье тэдэ машинанууд үшөөл үсөөн гаргагдана гэжэ ТАСС-ай корреспондентдэ «Союзсельхозтехника» нэгэдэлэй захилай таһагайхид харюусана.

Теэд Москва шадарайхид энээндэ зохид арга олоо. Тэндэ мүнөө 550 тиимэ косилка бии болонхой. Партиин Московско обкомой промышленностиин таһагай инструктор В. И. Дубков иигэжэ хөөрэнэ. Тэндэхи промышленна предприятинууд шефтээ абаһан ажахынуудтаа туһаламжа болгон, тиимэ гар косилкануудые өөһэдөө байра дээрээ бүтээжэ колхоз, совхозуудтаа үгөө. Байгша ондо 300 косилка хэгдэхэ юм. Тэдэнэй олонхинь үбһэ хуряалгын эхилтэр ажахынуудта эльгээгдэхэ.

Косилка хэхэнь хэр, хүнгэн юм? Тэрээнэй чертеж зурагыень хаанаһаа абахаб? Энэ асуудалда Ухтомскиин нэрэмжэтэ Люберецкиин хүдөө ажахын машина бүтээлгын заводой главна конструктор Е. И. Хохолов иигэжэ харюусана:

— Тусхай мотоортой косилка бүтээхэнь бэлэн бэшэ. Алюмини шудхалаа хэрэгтэй. Үбһэ хиргаха хюрөөнь орёо конструкцитай. Тиигэбэшье, тиимэ косилкануудые хэхэ, бүтээхэ дуратайшуулай байгаа һаань бидэ чертежыень эльгээхэбди. Тэдэниие найман областиин предприятинуудта эльгээнхэйбди.

Ф. ЧЕРЕНКОВ,
ТАСС-ай корр.

Москва.

Социалис оронуудаар

ТҮРҮҮШЫН ЭНЕРГОБЛОК ТУРШАГДАНА

СОФИ. Кюстендлискэ округто баригдажа байгаа «Бобов дол» гэжэ теплоэлектростанциин 200 мянган киловатт хүсэтэй түрүүшын энергоблогой механизмуудые туршалга эхилбэ.

Бобов долой, Софиин бассейнүүдэй шулуун нүүрһээр «Бобов дол» хүдэлхэ. Тиимэһээ жэлэй турша соо миллион хагад тонно нүүрһэ үгэхэ хүсэтэй уурхай эндэ баригдажа байна. ТЭЦ шадар гидротехническэ барилгын түхеэрэлгэ баригдахань, сөөрэм тогтоогдохонь, тэрэнэй ашаар 10 мянган гектар элүүрилэгдэдэг газар ундалуулагдаха.

Энэ энергетическэ барилга экономическа харилсан туһалалсалгын гэшүүн оронуудай ехэ дүүгэй харилсаа холбооной үшөө нэгэ жэшээ болоно. Советскэ Союз, Венгри, ГДР, Польшо болон Чехословакиһаа ТЭЦ-эй түхеэрэлгэнүүд асарагдана.

АША ҮРЭТЭЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

БЕРЛИН. СЭВ-эй гэшүүн ороной социалис экономикын харилсаа холбооной нэгэдэмэл программын баталан абтаһан сагһаа хойшо үнгэрһэн хоёр жэлэй турша соо ехэ хүгжэлтэ дэбжэлтэ туйлагдаа, энэ үе соо нэгэдэмэл программаар хараалагдаһан зорилгонууд шиидхэгдэбэ. Социалис хани нэгэдэлэй хамтаралда ябадаг Советскэ Союзай үүргэ энэ дэбжэлтэдэ сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай гэжэ «Берлинер цайтунг» тэмдэглэнэ.

39 ОРОНДО ХУДАЛДАНА

ВАРШАВА. Польшын Арадай Республикада бүтээгдэһэн траулернууд, шэнжэлэлгын суднанууд хаа хаанагүй мэдээжэ болонхой. Зүгөөр Польшо гансал судна бүтээдэгээрээ суурхадаг бэшэ. Энэ гүрэн судным түхеэрэлгэнүүдые хилын саана жэл бүри ехээр худалдадаг боложо байна. Һүүлэй жэлнүүдэй туршада республикын заводуудта бүтээгдэһэн суднануудай двигатель, жолоодолгын түхеэрэлгэ болон тамаралгын приборнууд дэлхэйн 39 орондо худалдагдана.

Гданиин судным түхеэрэлгэнүүдые бүтээдэг «Гидростер» гэжэ заводой продукци, жэшээнь, СЭВ-эй бүхы гэшүүн оронуудта эльгээгдэнэ.

ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ЁҺОТО ЖЭШЭЭ

ГАВАНА. Орьенте провинциин хойто захада оршодог Пунта - Горда гэжэ һууриндa бульдозер, скрепернүүд бусад оньһон түхеэрэлгэнүүд асарагдаба. Никелиин гурбадахи, эгээ хүсэтэй заводой орон дотор бодхоогдохо барилгын талмай дээрэ газар малталгын ажал эхилээ. Кубын Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын премьер-министр Фидель Кастрын үнгэрэгшэ жэлэй һүүл багаар албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерээд байха үедэнь Москвада баталагдаһан СССР Куба хоёрой харилсаа холбоон тухай хэлсээнэй үндэһөөр энэ барилга эхилбэ.

Мүн лэ тус хэлсээнэй ёһоор, мүнөө Никарада, Моада хүдэлжэ байгаа хоёр предприяти һэльбэн үргэдхэгдэхэ байна. СЭВ-эй гэшүүн оронуудай хабаадалгатайгаар үшөө хэдэн завод баригдахаар хараалагдана. Тэдэнэй ашаглалгада үгтэхэдэ, Куба никель үйлэдбэрилэн гаргадаг ехэ оронуудай тоодо ороxo.

Кубын никелиин промышленностиин амжалтатайгаар хүгжэлтэ СЭВ-тэ хабаатай республикын булюу байдалтай байһанай жэшээ мүн.

ОСТРОВСКИИН МЕТАЛЛУРГНУУДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД БА ХАРАА ТҮСЭБҮҮД

ПРАГА. Мүнөө Чехословакиин олонхи томо предприятинуудта боложо байгаа партийна конференцинүүд дээрэ арадай ажахы хүгжөөхэ талаар КПЧ-гэй XIV съездын шиидхэбэри бэелүүлгэ гэһэн асуудал зүбшэгдэнэ.

Витковицка металлургическа болон К. Готвальдын нэрэмжэтэ машина бүтээлгын комбинадай коллектив 1,5 миллион тонноор ехэ булад хайлуулха гэһэн дээгүүр уялга абаба. Гадна жэл бүри социалис оронуудта 1 миллиард 520 миллион кроной сэнтэй продукци ехээр эльгээхэ гэһэн уялга комбинадай хүдэлмэрилэгшэд абанхай.

АВТОМОБИЛЬ БҮТЭЭГШЭДЭЙ ХАРАА ТҮСЭБҮҮД

БЕЛГРАД. Югославиин «Фап-Фамос» гэжэ нэгэдэмэл предприятиин продукциин 20 процентнь энэ жэлдэ хилын саана эльгээгдэнэ. Польшодо 1400 автобус худалдаха гэһэн ехэ хэлсээн һаяхан баталагдаа. Эдэ автобус гурбан жэлэй турша соо эльгээгдэхэ байна.

«Фап-Фамос» — Югославиин промышленна ехэ нэгэдэл. Нэгэдэлдэ дүрбэн предприяти: хорин жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхээ байһан «Фап» — Прибой-на-Лимэдэхи ашаанай автомобильнуудай завод, табин жэлэйнгээ ойе тэмдэглэһэн «Фамос» гэжэ Сараево хотодохи мотоор бүтээлгын завод болон Скопле, Загреб хотонуудтахи автобусой кузовай хоёр завод ороно. Гадна тус нэгэдэл бусад олон предприятинуудтай харилсаа холбоотой. Нэгэдэлэй заводуудта бүхыдөө 11 мянган хүдэлмэришэн, инженер болон техник ажаллана.

Венгриин Арадай Республикын эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтэдэ энэ табан жэлэй туршада ехэ мүнгэн һомологдоһон байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаяхан Секешфехерварта ашаглалгада үгтэһэн гурил татаха заводой цехүүдэй нэгэн соо.

МГИ—АПН-эй фото.

ХАНИ ХАРИЛСААНАЙ ҮРЭ ДҮНГҮҮД

УЛААН-БААТАР. Ниислэл хотоһоо баруун-хойшоо 250 километртэ байдаг Эрдэнэтын-Обоо гэжэ зэд-молибденэй уурхайн үндэһэ, һуури дээрэ байгуулагдажа байһан шанаржуулгын комбинадые Монголой шэнэ барилга гэжэ тон зүб хэлсэдэг. Мүнөө совет барилгашад түрүүшын барилгануудыень эндэ бодхоожо эхилээ. Эдэ үдэрнүүдтэ Орхон мүрэн дээрэ автомобилиин, Хара мүрэн дээрэ түмэр замай хүүргэнүүд баригдажа байнхай. Салхита станциһаа горнягуудай Эрдэнэтэ гэжэ нэрлэгдэһэн горнорудна ерээдүйн комбинат хүрэтэр 170 километр булад харгы татагдаха юм.

РУМЫНИИН ФЛОДОЙ ХҮГЖЭЛТЭ

БУХАРЕСТ. Румыниин туг намилзуулһан худалдаа наймаанай 60 судна уласхоорондын далай дээгүүр тамаран ябана.

Энэ түсэбтэ табан жэлэй дүүрэтэр ороной худалдаа наймаанай флот хоёрһоо нэя мянган тонно уһа турисатай үшөө 60 шэнэ суднатай болохо. Тэдэнэй зариманиинь Галац, Брэил, Дробет Турну-Северинэдэхи судна бүтээлгын верфьнүүдтэ баригдаха юм. 1600 мориной хүсэтэй 14 буксир ба 80 шахуу баржа, танкер гол мүрэнэй флодто нэмэхэ.

(ТАСС).

ЮРИСТЫН ЗҮБШЭЛ

СОВХОЗУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ АНХАРАЛДА

Хубиингаа ажахыда хэды мал барижа болохоб гэһэн асуудал республикын совхозуудта ажаһуудаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые һонирхуулна. Союзна республикануудай хуулинууд энэ асуудалда тодорхой харюу үгэһэн байдаг.

Хүдөө нютагуудта, городууд болон хүдэлмэришэдэй һуурин газарнуудта ажаһуудаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшад хубиингаа ажахыда нэгэ үнеэ, буруу, тугал, хоёр һараһаа дээшэ бэшэ поршоонхонуудтай эхэ гахай гү, үгышье һаа, шахамал хоёр гахай, жэлһээ дээшэ бэшэ наһатай 3 хони гү, али ямаа барижа болохо юм.

Хэрбээ үхэр гү, али гахай үгы байгаа һаа, жэлһээ дээшэ наһатай табан хони гү, али ямаа барижа болохо. Шэнэ жэлнүүдэйнь түлнүүд харaада абтахагүй. РСФСР-эй хуулиин ёһоор, гэрэй шубуу гү, али зүгы барилга хизаарлагдадаггүй байна.

Ажал хэхэ шадалтай аад, олониитэдэ туһатай хүдэлмэри хэдэггүй хүнүүд ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй шиидхэбэриин ёһоор өөһэдтөө үхэр мал, шубуу болон зүгы бариха эрхэгүй.

Сельскэ, поселково, сомоной Соведүүд хубиин ажахыда мал барилгые тодорхойлһон хуулиин хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһые хинан шалгаха ёһотой. Тиимэһээ ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүд хүн зоной малай тоо, толгойе квартал бүхэндэ, тусхайлан хэлэбэл, жэлдээ 4 дахин шалгаха зэргэтэй.

С. ХАЛТУЕВ,
республикын совхозуудай нэгэдэлэй экономист.

ҺОНИРХОЛТОЙ МУРЫСӨӨН

Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан һонирхолтой конкурс һаяхан Улан-Үдэдэ үнгэргэгдэбэ. Буряадай автотранспортна управлениин жолоошод ГАЗ-24, «Волга», ЗИЛ-130, ЗИЛ-130 В1 автомашинануудай, ЛАЗ-695 М маркын автобуснуудые жолоодон ябуулха шадабари маргажэлээ, теоретическэ мэдэсээ шалгалсан харуулба. Конкурсдо республикымнай залуу жолоошод, үйлэдбэрин түрүүшүүл, районуудта болон предприятинуудта үнгэргэгдэһэн конкурсдо шалгарагшад хабаадалсаһан байна.

Жолоошодой конкурс олон хүниие һонирхуулаа, ажалай һайндэр мэтэ үнгэргэгдэбэ.

ГАЗ-24, «Волга» автомашина жолоодогшод энэ мурысөөн нээбэ. Мүнөө жэлэй конкурс түрүүшынхеэ нэгэ трассада, нэгэ ябалгаар үнгэргэгдэбэ. Машина жолоодон ябуулха маргажэл шадабаря, түргэн буруу гүйлгэхэ, экономическа талаарнь һайнаар ябуулха, машинын техническэ тала, түхеэрэлгэ һайн мэдэхэ байһанаа жолоошод конкурсын үедэ харуулба. Олон бэрхэшээлтэй трассада машинаа һайнаар жолоодон ябууһан И. А. Сахин эрхим һайн үрэ дүн харуулһан байна. Нёдондо жэлэй чемпион И. А. Сахин теоретическэ талаар мүн лэ һайн бэлэдхэлтэй байба. Тэрэ иимэ маркын автомашина жолоодогшодой дундаһаа түрүү һуури эзэлээ. 2-дохи, 3-дахи һууринуудта мүн лэ таксомоторно паркын жолоошод Д. Т. Назаров, Г. Н. Помолев гараһан байна.

Таксомоторно паркын жолоошод командаараа түрүү хоёр һуури эзэлээ.

ГАЗ-53 маркын машина жолоодогшодой дундаһаа таксомоторно паркын залуу жолоошон Александр Ваништейн түрүү һуури эзэлһэн байна. Автобүргүүлин нэрэ хүндэ хамгаалһан В. П. Кожухин 2-дохи, таксомоторно паркын жолоошон В. А. Суслов 3-дахи һуурида хүртэбэ. Командануудай дундаһаа түрүү һуури таксомоторно паркын команда, 2-дохи һууриие автобүргүүлин команда, 3-дахиие 3-дахи ГАИ-гай команда эзэлһэн байна.

Тэдэнэй удаа ЗИЛ-130 маркын машинануудай уралдаанда гаргагдаа. 1.268-дахи автоколоннын жолоошод һайн маргажэл шадабари харуулжа, командаараа 1-дэхи ба 3-дахи һуурида гараа. 2-дохи ГАИ-гай жолоошод 2-дохи һуури эзэлбэ. Энэ маркын автомашина жолоодогшодой дундаһаа 1268-дахи автоколоннын түлөөлэгшэ Б. А. Усольцев түрүү һуури, 2-дохи ГАИ-гай жолоошон А. Г. Распопин 2-дохи, 1268-дахи автоколоннын түрүүшүүлэй нэгэн В. И. Иванов 3-дахи һуурида гараба.

Бага прицеп шагтагалһан ЗИЛ-130 В1 маркын машина жолоодогшодой мурысөөн һонирхолтойгоор үнгэргэгдөө. Энэ даа таксомоторно паркын түлөөлэгшэ А. Д. Дугаров эрхимлэбэ. Һүүлшын уралдаанда ЛАЗ-695 М маркын автобуснууд гараа. Нёдондо жэлэй чемпион, 1-дэхи ГАИ-гай жолоошон М. Н. Туркин мурысөө нээхэ эрхэтэй байба. Тэрэ годирхой соогуур машина жолоодоходоо муу сэгнэлтэ абаад, саашанхи мурысөөндэ хабаадаха эрхэгүй болоо. Таксомоторно паркын жолоошон Н. Д. Тютрин бүхы харгыда машинаа эрхим һайнаар ябуулһан байна. Мүн теоретическэ талаар һайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулба. Энэ нүхэр түрүү һуури эзэлээ. 1-дэхи ГАП-ай түлөөлэгшэ И. А. Тимофеенко, АТП-гай жолоошон А. Н. Бурков 2-дохи, 3-дахи һууринуудые эзэлбэ.

Түрүү һуури эзэлһэн командануудта дамжуулгын кубогууд барюулагдаа. Чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэгшэд, 2-дохи, 3-дахи һуури эзэлэгшэд дипломуудаар шагнагдаһан байна.

Жолоошодой 3-дахи республиканска конкурсдо шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэгшэд автомобильна транспортын жолоошодой зональна конкурсдо хабаадалсахаар тула Кемерово город ошохонь.

Д. ЦЫРЕНДОНДОКОВ.
ВЛКСМ-эй обкомой инструктор.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Мурысөөнэй туг үргэгдэжэ байна. 2. Конкурсын чемпион Иосиф Абрамович Сахин.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · ХИЛЫН ГААНАҺАА · РАДИО

Эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалай аша туһада

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ошоод байһан тухай шэнжэлэгшэд тэмдэглэхэдээ, СССР-эй США-гай хоорондохи харилсаа һайжаруулха хараа шэглэлэй зүб байһые бодото байдал батална гэжэ мэдүүлнэд. Совет-американ харилсаанай бүри һайжархын тула, эб найрамдалай ба түгшүүрил һуларуулха хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри хэхын тула, мүнөө боложо байгаа хөөрэлдөөнүүдэй үедэ шэнэ, шухала алхам хэгдэхэ гээд найдажа байһанаа элирхэйлнэ.

«Уулзалга эхилөө, дэбжэлтэ туйлагдахаар хүлеэгдэнэ — гэжэ ниислэлэй «Вашингтон ивнинг стар энд дейли ньюс» газетэ бэшэнэ. «Һайн, ашатай туһатай эхин табигдаа», — «Нью-Йорк таймс» газетэ тэмдэглэнэ.

«Советскэ Союзай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэ эдэбхитэй хөөрэлдөөнүүдые Никсонтэй хэжэ эхилбэ, — гэжэ «Нью-Йорк дейли ньюс» газетэ бэшэнэ. — Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгаяа хороохо, эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэнь ородуудта, американецуудта эдэ хөөрэлдөөнүүд туһалха байха».

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр уулзалга хэхээр США-да ошоод байһан тухайнь аха дүү социалис оронуудай хэблэл үргэнөөр бэшэнэ. Болгариин газетэнүүд «Бүхы арадуудай амгалан тайбан ерээдүйн аша туһада», «Бүхы дэлхэйн гол анхаралда», «Түүхэтэ шата» гэһэн гаршагууд доро материалнуудые тунхаглаба.

Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүд «Бүхы хүн түрэлтэнэй амгалан тайбан ерээдүйн аша туһада» зорюулагдана гэжэ Польшын «Жиче Варшавы» газетэ тэмдэглэнэ.

«Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэлгэ эб найрамдалта программаяа КПСС-эй хүтэлбэрилэгшэдэй сэхэ шууд бэелүүлжэ байһые дахнхаа элирхэйлэн гэршэлбэ», — гэжэ Чехословакиин «Свободне слово» газетын шэнжэлэл дотор хэлэгдэнэ.

Хөөрэлдөөнүүд яһала һайнаар эхилээ, тиигэбэшье бэрхэшээлнүүд сүм усадхагдаагүй гэжэ Франциин коммунистнуудай орган — «Юманите» газетэ түрүүшын үдэрэй хөөрэлдөө шэнжэлхэдээ бэшэнэ. «Хүйтэн дайнай» хойшолонгуудые бүрин усадхаха шухала.

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэлгэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ шухала удха шанартай гээд Италиин «Паэзе сера» газетэ тэмдэглэбэ. Хоёр ехэ гүрэнэй харилсаанай һайжархада, уласхоорондын байдалай тад ондоо болохо байһаниинь мэдээжэ.

«Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха гол зорилго табиһан Советскэ Союзай эдэбхитэй, түрүү үзэлтэй, залан сэхэ гадаадын политика һайн дүнгүүдые үгэжэ байна», — гэжэ Финляндиин «Кансан утисет» газетэ түрүү статья соогоо бэшэнэ.

Л. И. Брежневэй Президент Р. Никсонтэй хэжэ байһан хөөрэлдөөнүүд бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ шухала алхам болоно гээд Индиин «Нэшнл геральд» газетэ сэгнэнэ.

Л. И. Брежнвэй Президент Р. Никсонтэй уулзажа хөөрэлдэлгэ «мүнөө сагай гол шухала үйлэ хэрэг мүн» гэжэ Ирагай «Ат-Таахи» газетэ тоолоно. Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүд уласхоорондын гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ехэ туһа хүргэхэ байха гээд Алжирай «Эль-Муджахид» тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

МЕХИКЭ

Л. И. Брежневэй США-да ерэһэн тухай Мексикын президентын мэдүүлгэ

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэлгэ, президент Р. Никсонтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүдынь уласхоорондын түгшүүрилые саашадань һуларуулха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргэхэ байха гэжэ Мексикын президент Луис Эчеверрия ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ.

Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй хэжэ байһан хөөрэлдөөнүүдые Мексикэ һайшаана. Юундэб гэхэдэ, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха тодорхой хэлсээнүүдые баталха бшуу. Тодорхойлон хэлэбэл, стратегическэ зэбсэг, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ хороохо, мүн бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада харюусаха бусад асуудалнуудаар хэлсээнэй баталгдаха байһаниинь шухала удха шанартай гээд президент тэмдэглээ.

НЬЮ-ЙОРК

«Скайлэб» станциин ниидэлгэ

ТАСС

«Скайлэб» станци дээрэ байһан американ космонавтнууд үнгэрэгшэ амаралтын үдэр станциингаа зам шалгаһан байна. Үдэрэй турша соо космонавтнууд Ч. Конрад, Дж. Кервин гэгшэд научна приборнуудай туһаламжаар — Наранай хойноһоо, харин П. Вейц одо мүшэдэй хойноһоо адаглан харабад. П. Вейц эрьелдэдэг креслэ дээрэ упражнени хээ. Удаань космонавтнууд камераяа ишэ тиишэнь ябуулжа байгаад, телевизионно дамжуулга Газар руу хэбэ.

Энэ үдэртөө экипажай гэшүүд хоёр минутын турша соо радиотелефоноор президент Никсонтэй хөөрэлдэһэн байгаа.

Тоолон гаргашалгын үндэһөөр космонавтнуудые һуулгаһан «Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосо июниин 22-то Номгон далай дээрэ бууха ёһотой.

СОФИ

СОФИДА БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

ТАСС

В. И. Ленинэй үнэн шаби, хэрэгыень үргэлжэлүүлэгшэ, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша, болгар арадай вождь, багша Георгий Димитровэй түрэһөөр 91 жэлэй ойе социалис Болгариин ажалшад баяртайгаар тэмдэглэбэ. Ниислэлэй олониитын түлөөлэгшэдэй суглаан эндэ болоо. БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Болгариин Профессиональна союзуудай Центральна Соведэй түрүүлэгшэ К. Гяуров «Георгий Димитровэй зааһан замаар социалис шэнэ илалтанууд тээшэ дабшая» гэһэн элидхэл суглаан дээрэ хэбэ. Болгар арад Г. Димитровэй захяа заабарие нангинаар бэелүүлэн, социализм амжалтатайгаар байгуулжа байна гэбэ.

Уласхоорондын байдал тухай К. Гяуров хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглээ:

«КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ошоод байһыень һайшаанабди. Ушар юуб гэхэдэ, ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршолгыч гуримуудые үндэһэ болгон, дэлхэйн хүсэтэй хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаан саашадаа һайжаржа, бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада харюусаха байха. КПСС-эй XXIV съезд дээрэ абтаһан, эб найрамдалай гайхамшаг программын түлөө, тэрэниие СССР-эй залан сэхээр бэелүүлжэ байһанайнь түлөө бүхы хүн түрэлтэн Советскэ Союзда баяр хүргэнэ. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1973 он) Пленум Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, тэрэнэй Генеральна секретарь, эб найрамдалай түлөө элитэ ехэ тэмсэлшэ Леонид Ильич Брежневэй эб найрамдалта программа шууд бэелүүлжэ байһыень, холын хараа бодолтой байһыень элирхэйлээ һэн».

БУХАРЕСТ

РКП-гэй ЦК-гай пленум

ТАСС

Румыниин Коммунис партиин ЦК-гай пленум эндэ хүдэлмэреэ эхилбэ. Румыниин һуралсалай системэ хүгжөөхэ, нарижуулан һайжаруулха ба бусад асуудалнуудые пленумдэ хабаадагшад зүбшэлхэ.

НЬЮ-ЙОРК

ШУХАЛА УДХА ШАНАРТАЙ АСУУДАЛНУУД

ТАСС

Генеральна Ассамблейн болохоёо байгаа XXVIII сессидэ ООН-ой штаб-байра эдэбхитэйгээр бэлдэнэ.

Зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаха асуудалнуудые ООН-ой секретариат тунхаглаба. 102 асуудал списогтэ оруулагдаһан байна. Эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлгэ, буу зэбсэг хуряалга гэхэ мэтэ асуудалнууд тэдэнэй дунда гол һуури эзэлнэ. Эдэнние амжалтатайгаар шиидхэлгэ бусад бүхы һалбаринуудта хүгжэлтэ, дэбжэлтэ туйлаха арга олгохол.

Буу зэбсэг хуряалгаар бүхэдэлхэйн конференци зарлаха тухай асуудал Советскэ Союз зүблэхэ зүйлдэ оруулһан байгаа. Бүхэдэлхэйн иимэ хуралдаанда бүхы гүрэнүүд хабаадахадаа, эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ адли эрхэтэй байха бшуу.

Конференци зарлалгада бэлэдхэл хэхын тула шухала хэрэгтэй хэмжээнүүдые абаха ёһотойбди гэжэ батаар найдаһанаа Генеральна Ассамблей тусхай шиидхэбэри соогоо мэдүүлнэ.

Буу зэбсэг, химическэ ба бактериологическа зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр болюулха, ядерна ба термоядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые туршалгаяа зогсоохо тухай асуудалнуудые болохоёо байгаа сессиин үзэмжэдэ табихаар дурадхагдаа.

Мүнөө Советскэ Союзай амжалтатайгаар бэелүүлжэ байһан КПСС-эй XXIV съезд дээрэ абтаһан эб найрамдалта программа эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, буу зэбсэг хуряаха асуудалнуудые хаража үзэлгэдэ шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ гээд ООН-ой дэргэдэ байдаг дипломадууд, журналистнууд нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн юм.

Уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ тухай деклараци бэелүүлхэ асуудал сесси дээрээ хаража үзэхөөр дурадхагдаа. Уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ тухай асуудал Советскэ Союзай үүсхэлээр XXIV сессиин зүблэхэ зүйлдэ мүн лэ оруулагдаа.

Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудал Генеральна Ассамблей дээрэ мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Араб оронуудта эсэргүүгээр Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулга хэжэ эхилһэнһээ хойшо хэдэн жэл үнгэрөө. Энэ үе соо Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудалые эбэй ёһоор Тель-Авив шиидхэхэ хүсэлэнгүй байһанаа харуулаа. Генеральна Ассамблейн, Аюулгүйн Соведэй тогтоолнуудые тэрэ дүүргэнэгүй. Булимтаран эзэмдэһэн араб газар дээрэһээ Израилиин сэрэгүүдые дары түргөөр гаргаха тухай эрилтэ эдэ тогтоолнууд дотор табигдаа һэн.

Германиин хоёр гүрэниие ООН-до абаха тухай асуудал сесси хаража үзэхэ байна. Германиин Демократическа Республикые, Германиин Федеративна Республикые ООН-до абаха тухай мэдүүлгэнүүд Аюулгүйн Соведэй үзэмжэдэ табигдаад байна. Тэрэ зууршалгаяа Генеральна Ассамблейн баталалгада табиха. Германиин хоёр гүрэниие нэгэн доро ООН-до абалга түгшүүрил һуларуулха шухала алхам болоно гээд эндэ сэгнэгдэнэ. Бангладешэй Республикые ООН-до абаха тухай асуудал үшөөл шиидхэгдээгүй байһаар. Нёдондо Пекинэй хүтэлбэрилэгшэд Аюулгүйн Соведтэ хорюул табиха эрхээ хэрэглэжэ, энэ асуудал шиидхэлгэдэ тойбо татаа һэн.

Колониализмые эсэслэн усадхалгатай, расизмда эсэргүү тэмсэлтэй холбоотой асуудалнууд, Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлхын тула таарамжатай эрхэ байдал байгуулха тухай асуудал зүблэхэ зүйлдэ оруулагдана.

Генеральна Ассамблейн сентябриин 18-да нээгдэхэ XXVIII сессиин генеральна комитет сессиин зүблэхэ зүйлые баталха байна.

МЕХИКЭ

ЦРУ-ГАЙ ХАРАТА ЯБУУЛГА ЭЛИРҮҮЛЭГДЭЭ

ТАСС

Орон доторынь США-гай тагнуулай түбэй управлениин харата ажал ябуулгые Мексикын газетэнүүд элирүүлжэ үргэлжэлүүлһээр. Өөһэдынгөө аша туһада ЦРУ Мексикын газар дайда, мексикан хүнүүдые үргэнөөр хэрэглэнэ гээд США-гай сенадай зарим материалнуудһаа элирнэ. «Мексикэ ЦРУ-гай ажал ябуулгын газар болохо ёһогүй...» — гэжэ Мексикын дотоодын хэрэгүүдэй министр М. Мойя Паленсия журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

Доржи ЭРДЫНЕЕВ

ХҮЛЭГ ИНСАГААЛНА

Иимэ нэрэтэй шэнэ роман Буряадай уран зохёолшодой холбоондо зүбшэн хэлсэгдэжэ, хэблэлдэ дурадхагдаа һэн. Уран зохёолшо Д. Эрдынеев энэ роман соогоо Буряад орондо шэнэ совет үе сагай илан мандажа байһые зураглаа. Бидэ мүнөө тус зохёолһоо нэгэ хэһэгыень уншагшадтаа дурадханабди.

Хэжэнгэдэ ажаһуудаг Тайбанай Холхой гэжэ хүнэй басаган Ханда Ага нютаг хадамда бодожо ошоһон аад, түрхэмдөө айлшалжа ерэнэ. Нютагтань болоһон зунай найр дээрэ тэрэ хадам абынь адуунһаа хулгайда ороһон суута гүйгөөшэ Ошор-Хуатай ушарна.

ШЭНЭ ОЕГДОҺОН һамган дэгэл дээгүүрээ зүүдхэлээ яларуулһан, уужатай, туруутай, тойробшо малгайтай Хандын зоной дунда харагдахада, һонирхоон, шэбэнэлдээн гансата түргэдэбэ. «Харана гүш, тэрээ тэрэ Холхойн басаган ябапа, зүрхэтэйл эхэнэр байгаа даа, аяар Урда-Хори бодожо ябашообшэбы даа», «Эсэгэнь түрөөр хүргэжэ үгэхэб гээ юм ха...», «Үгы нээрээ, урданаймнай гоё түрэнүүд мартагдахань гэһэмнай, дахяад һэргээгдэжэ эхилбэ гээшэ гү?», «Обоо мүргэл бэшэ хадань түрэ хорнгдохо гэжэ яахаб даа...». Иимэнүүд хөөрэлдөөнүүдые шэхэндээ дуулаа бэшэ хадаа Ханда зоной гайхал болоһоноо ойлгоншьегүй, митингын эхилхээ байһан газар тээшэ Гомбын Балжад Сэрэнэй Сэсэг хоёртой ошожо ябана.

Хүн зон хүхюутэй шуугятай. Шэг шарайнь урма баяраар дүүрэн.

Хандашье сэдьхэлээ хүдэлэнги алхална. Аяар Агаһаа ерэжэ, Хэжэнгынгээ зунай найрта байхань ямар ехэ талаан гээшэб!

Үбсүүндээ зүүһэн хоёр һиихэнь алта мүнгөөр, үнгэтэ шүрэнүүдээр яларан, ехэ бага гуунуудынь һүртэйгөөр харагдана. Шэмхүүргэ, хулхибша, татуургань жэнгирэн, туйбань дарайжа харагдахадаа, баһашье гоё даа! Өөртэнь адляар хубсалһан басагад, бэреэдүүдэй болон мүнгэн хутагаа, хэтээ утаһан бүһэдөө зүүһэн, энгэртэй тэрлигүүдээ, тойробшо малгайнуудаа үмдэһэн бүһэтэнэй дундаһаа тэрэ тиимэшье ехээр тобойжо илгараашьегүй һаа, холоһоо бууһан айлшан тула олоной нюдэ заатагүй буляана бшуу. Ендэртэ дүтэлжэ ерэхэдэнь, Дээдэ, Дунда, Доодо Худанһаа, Хуурай, Шэлэ, Чисаана болон Сагаан Хушуун, Хужарта, Анаа нютагуудһаа ерэһэн залуу хүбүүд, басагад «иимэшүү найрнуудые үзэһэн аабзабди даа» гэһэн янзатай дунда наһатайшуул, «Энэ найртнай урданай обоо, хуралай наадан зугаада хаанаһаа хүрэхэб даа» гэжэ шамарлангяар жэмылдэһэн үбгэд, хүгшэд аймагайнгаа түрүүшүүлые тойроод зогсожо байба. Тэдэнэй дунда Тураасгайһаа адуушан Сэрэн, Ампилон парторг гэгшэд харагдажа, бараг бараг хүнүүдэй дунда дуугай томоотойнууд байхадань, Ханда эдэнэй хажууда абаяа, эжыгээ хараа һаа гү, али өөрөө байгаа һаа гү ямар гоё һэн ааб гэжэ һанаха юм.

Энэ үедэ аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нютагайнгаа хүнүүдэй амжалтанууд тухай, Буряад оронойнгоо, бүхы гүрэнэйнгөө ажалшадай туйлалтануудые дурдажа, митинг нээбэ. Хэжэнгынхид ажалша бэрхынгээ хүсөөр мурысөөндэ яһала урда гараа янзатай. Ниитын мал хоролтогүй ондо оруулагдаа, хабарай тарилга саг болзор соогоо үнгэрөө, партиин һүүлэй съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын, табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын тула энэ шэгээрээ оролдоод байбал, ямарханшье хүшэр дабаан дабагдаха, амжалта бүри ехээр туйлагдаха гэжэ мэдэхээр.

Аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын һүүлээр ендэр дээрэ байһан ажалай түрүүшүүлһээ хэдэн хүн суглараг-шадые амаршалба. Харин партиин Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь мурысөөндэ түрүүлһэн хүнүүдтэ Хүндэлэлэй грамотануудые, үнэтэ бэлэгүүдые барюулжа эхилнэ.

Гэнтэ эжынь, Данжаагай Дулсанай нэрэ дурдагдажа, Ханда залд гэшэбэ. Даашынгаа хонидые хоролтогүй ондо оруулаад, нооһо абаха уялгаяа дүүргэһэн байхадань эжыгээрээ омогорхобо, мүнөө эндэ, зоной дунда үгы, харин Тураасгайдаа, гэрэйнгээ ажал хэжэ байна гэжэ һанахадань, халаглахаар байба. «Өөрөө гэртээ үлөөд, эжыгээ найрта эльгээхээ яагаа гээшэбиб?» — гэжэ ехэтэ гэмшэнээр байтарнь бэлэгынь хүсүүлэгдэхэ болобо.

Энэ баяр тухай абамни дуулаба гээшэ гү гэжэ хараашалаад абана. Теэд эсэгынгээ зоной дунда байхагүйдэнь, уулзаха һанаатаи бэдэржэ ошоно. Ябаһаар байтарнь, ниитыншье наадан эхилшэбэ хэбэртэй. Бүхэ барилдаан, һур харбаан, мори урилдаан, элдэб нааданай мурысөөн зарлагдажа, хүн зоншье хүл хөөрсэг болоно. Хэжэнгэ нютагай булан тохой, хизаар бүхэнһөө хазаар морёор, машина тэргээр Шилсаана уула тээшэ гүйлгэлдэһэн, газарай доһолтор, ой тайгын сууряатан, гол горхоной салгилтар хүхилдэжэ ерэһэн олоной энэ найр тон үсөөн, жэлдээл нэгэ, зунай һайхан сагта болодог тулань хүнүүдэй наадан бүхэнһөө үлэхэгүйе, харахые оролдохонь зүбшье юм ааб даа гэжэ һанахаар.

Абаяа хараашалһаар, Ханда урилдаанай моридто ошожо ябатарнь: «Тэрээ тэрэ шодо һүүлтэй Хуада үхэрэй сэн табинаб!» — гэһэн танил ооголоон дуулдажа, сошон эрьелдэхэдэнь, үргэн энтэй пулаад дээрэ мүнгэ хэжэ, дээрэ үргэнхэй абань: «Намтай боосолдохо хүн дүтэлэгты!» — гэн, даллажа байба. Ханда гайхаһандаа зуг таташана. Хараһаар байтарнь, хэдэн хүн абынь мүнгэнэй хахадта, гурбанайнь нэгэндэ сохилдобо: Зүгөөр өөртэнь адли үхэрэй сэн табижа, мэдэхэ гүйгөөшэнүүдтэ найдаха зүрхэтэйшүүл олдоногүй. Тиигэһээр байтар, Бадма Жапович Намсараев бии боложо, Холхойдо ерээд:

— Сайн байнат! Унинэй харагдаагүй, ямар һонин хүн дайралдаба гээшэбта? Уулзаһан баяраа теэд боосолдожо харуулха болоо гүбди! — гэжэ нэгэ һонирхоһон, хүхиһэн, янзатайгаар нюурыень шэртэн, — энэ баригша мүнгэнтнэй, Холхой, нэгэ үхэрэй сэн боложо магад ха. Харин би үбгэ эсэгынгээ анхан дүрбэн сараар худалдажа абаһан энэ алтан бэһэлигээ тэрээ тэрэ Чисаана хээр моринд табинаб. Хэжэнгэдэ хүдэлдэг байха үедөө унажа, хурданиинь мэдэһэн хадаа иимэ ехэ зөөри табиба гээшэб. Үргэдэг Хуатнай минии хээр мориной тооһон соо үлэхэ гээбы даа! — гэбэ.

Намсараевай Хэжэнгэдэ хүдэлһэн хадань хүнүүд танижа ядабагүй. Городто хүдэлхэ боложо ошоһониинь бултанда мэдээжэ. Харин Агын аймагай Совдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ болоһониинь үсөөхэн хүндэ эли байгаа. Тиимэһээ тэрэнэй:

— Хэрбээ Ага нютагайнгаа дүтэ һаа, бүришье хурдан, ёһотой хүлэгүүдые асаржа, урилдаанда табиха һэм. Тэндэхи аймагай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ болоһон битнай, нүхэд, талын моридой шэнжые тухайлха болоо ха юм биб даа. Энээхэн Хээр гүйгөөшын һорёо һайн хэбэртэйгээр харагдана. Ехэ һонинтой бусахамни ха юм, — гэхэдэнь, хүн зон бүри гайхалсаба. Тэдэнэй шэбэр-һабир хөөрэлдэхэдэнь, «Харил Ага ошонхой юм ха гэжэ дуулдаа һэн. «Һамганиинь түрхэмүүдтээ айлшалжа ерэнхэй, тиигээд тэрэнээ абаашахаяа ерээ гэлсээ һэн», «Зүб лэ даа, урда тээнь харагдаагүй нэгэ машина үсэгэлдэрэй гүйнхэй һэн, Яруунаар тойрожо ерээ юм байна» гэһэн үгэнүүд Хандын шэхэндэ дуулдаба.

Энэ хүниие харахадаа, тэрэнэй милагар садхалан шарайда, омог дорюунаар бэеэ магтан татаһан аашада дураа гутаашье һаа, Ханда айһан шэнги боложо, хүнүүдэй саана хоргодоодхино.

Намсараевай томо улаан алтан бэһэлигээ хурганһаа ходолжо, барьяад байгша мүнгэн соонь хаяхадань, абань Хандын адаглаһаар байтар, шэгтээ нэгэ зэбүүрхэмэ хүйтэн тэмдэг бии болгожо, гал сахилһан нюдөөр тэрэниие шэртээд абаа һэн. Тиихэдэнь Намсараев үһэрэнги хүйтөөр миһэрбэ. Эдэ хоёрые хаража байгаад тэдэнэй бэе бэедээ мэеэрхалдэжэ байһые ойлгоогүй һэн. Юундэб гэхэдэ, хоорондохи хёмороониинь хэндэшье мэдэгдэнхэй бэшэ, тэрэнииел гансал Ханда ойлгодог. Тиимэһээ бэе бэедээ дайсан болоһон эдэ хоёрой олон жэлдэ харалсангүй ябаһанаа дахин иигэжэ уулзаад, наншалдахаа байһан шоно нохой хоёр мэтэ байһаниинь зэбүүрхүүлбэ.

— Яагаа ёһото юмши! — гэжэ Холхой Намсараевые хадхан хэлээд, баһангяар, — нээрээ ёһотойлши... Мориной шанар хэр мэдэхэ сэнэгтэй аад, иитэрээ урид баярлаа барһан юм аабши! — гэбэ. Тиихэдэнь Намсараев хүндэлүүлжэ, аргадуулжа һураһан тула шэгээ хүхэ сагаан болгоодхибо. Өөр тухайнь Холхойн ямаршуу бодолтой ябаһые шалгаха һанаатай боосондо ороһон аад, иигэжэ баһаһан шэнги байхадань, саашадаа эблэрхэгүйгөөр мэдэжэ, хороо хүдэлһэндөө зоной анхаралые бэе тээшээ буляаха һанаатай:

— Би шүүхэеэ мэдэнэб. Теэд энэ зөөреэр юу хэхэбиб даа. Хэжэнгын соёл суртал хүгжөөхын тула оролдоһон хүн хадаа, энэ мүнгэ аймагай соёлой байшангай барилгада үгэхэмни!.. Харин Та, Холхой, шүүгээ һаа яахабта? — гэбэ.

Зон гансата шэмээгүй болоод, Холхойе шэртэшэнэ. Тэрэ сошоһондоо хүхэ сагааншаг болобошье, бэеэ гартаа абажа:

— Намайе энэ жаахан зөөриин хойноһоо шуһаараа орохо гэжэ һанаа гүш? Тиимэ бэшэ ааб даа. Энэ мүнгэ яажа гаргашалхаяа мэдэхэб! — гээд, пулаадаа боожо, хажуудаа зогсоһон хоёр хүндэ барюулба, — Шүүһэндэмнай үгэхэт!

Боосоондо сугларһан мүнгэн соёлой барилгада үгтэхэ гэжэ дуулахадаа, боосолдохо гэжэ оройдоо һанаагүй хүнүүд халааһандаа байһан мүнгэнүүдээ суглуулжа, энэ хэлсээндэ оролсобо. Холхой: «Суглуулагты, суглуулагты. Һүүлдэнь минии һалаабшаһаа бэшэ юумэ эдихэгүйт! Хэдэн үхэрэй сэн сугларба...» — гэжэ шэбшээд, урилдаха газартаа ошохоо байһан моридто ерэбэ.

Һая нааша үзэгдөөгүй, гайхалтай хүхюу энэ боосолдоон бултанай һанаа буляажа, зон гээшэ унаха гүйгөөшэнүүдээ хүтэлһэн, пулаадаар шэхээ бооһон, хүл нюсэгэн, хүнгэхэн хубсаһатай, гарнуудтаа ташуурнуудые һуйбадаһан шодоогуудые, зүрхөө хөөрэһэн, байжа ядаһан моридые тойроно, гүйгөөшэ бүхэндэ сэгнэлтэнүүдые үгэнэ.

Энэ хүлгөөнһөө хажуу тээхэнэ туранхайшаг, нарин Хуа мори барьһан хүбүүндэ юушьеб ойлгуулжа байһан Могзоон Батада абынгаа ерэхэдэнь, алаг гунжаяа ямар гүйгөөшэдэ табиһыень ойлгожо, Ханда тэрэ морине адаглаба. Тиихэдээ һүхиржэрхин алдаа һэн.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй США ошоод байһан тухай материалнууд. Буряадай АССР-эй ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй һунгалтын дүнгүүд тухай мэдээсэл. «Буряадай АССР-эй алдарта ойе угтуулан» суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал. «Үүсхэл гаргаһанай һүүлээр» — Н. Чирковой статья. «Атаархамаар хуби заяан» — Д. Жугдуровагай статья. Фото-һонин.

Гурбадахи хуудаһанда. «Хүдэлмэришэдэй корреспондент Резепова алдуу гаргана гү?» — А. Кушнаревой статья. Орон доторнай. АПН-эй статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Баунтын аймаг тухай фотомэдээсэлнүүд. Спорт. Элдэб һониной дээжэ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

15.05 — Һүүлэй һонин. 15.15 — «Дактари» — телевизионно уран һайханай фильм (6-дахи сери). «Аюултай гүлгэн». США. 16.00 — «Дуу сээжэлдэ». 16.20 — 16.30 — Забһарлалга. 16.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа. Нүхэр Л. И. Брежневэй Америкын Холбоото Штадуудта ошоод байһан тухай.

Улаан-Үдэ харуулна:

20.00 — Телепанорама (Хоёр хэлэн дээрэ дамжуулагдаха). 20.35 — «Партийна ажабайдал» — теле-журнал. 21.10 — «Белая дача» — телевизионно фильм. 21.55 — Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 22.55 — 23.25 — Забһарлалга. 23.25 — «Время» — мэдээсэлэй программа. Нүхэр Л. И. Брежневэй Америкын Холбоото Штадуудта ошоод байһан тухай. 00.25 — Үнгэтэ телевидени. Футболоор уласхоорондын уулзалга. СССР-эй — Бразилиин суглуулагдамал манданууудай наадан.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-00509. Заказ № 0044